Új Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Szabadíts meg minket a gonosztól

Elértünk a Miatyánk utolsó kéréséhez: „Szabadíts meg minket a gonosztól". Bár itt eddig a teljes imaszöveg összefüggéséből kiragadva gondolkoztunk el — remélem: együtt — az egyes fohászokon, most jusson eszünkbe, hogy ez mi után következik: „Ne vigy minket a kísértésbe". Sőt, a két fohász mintegy kézenfogva száll a magasba az imádkozó ember ajkáról: „Ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól".

Láttuk, hogy az előbbi nem jelenthet mást, csak azt, hogy Isten adjon erőt nekünk ellenállni a kísértésnek, megállni az élet próbáit, megmaradni a jóság keskeny útján, miközben a gonoszság széles útján járni sokkalta könnyebb. Láttuk, hogy nem Isten visz minket a kísértésbe, de nem is óv meg tőle: hagyja, hogy szabad akaratból válasszuk a jót. Kérhetjük-e tőle ezek után azt, amit a soron levő fohászba a legtöbben belegondolunk: hogy szálljon szembe helyettünk a gonosszal, hogy győzze le helyettünk, törölje el a föld színéről, hogy ne legyen több gondunk vele; — kérdezem, kérhetjük-e?

„Vasfüggöny"

Teljes tisztelettel első nagy reformátorunk, Luther Márton iránt, s mindenkor emelkedő lélekkel énekelve az ő „Erős várunk"-ját, meg kell mondanom, hogy például épp ez az ének szilárdítja meg sokakban azt a felfogást, miszerint Isten maga áll harcban a gonosszal, ő „viaskodik érettünk", mint ostromlott vár védőserege a templomba zárva reszkető erőtlen aggokért és kisgyermekekért.

Bizonyos mértékig érthető ez a felfogás, ha a gonosz fogalmával gyakran azonosított olyan világi hatalmakra gondolunk, amelyekkel szemben esélytelenek vagyunk; ha például — 1956 évfordulója lévén — azt a rettentő katonai túlerőt tekintjük „a gonosz"-nak, amely vérbe fojtotta a magyar forradalmat. Ha akkor bárki, akár egy képzett, értelmes lelkész is erre a túlerőre s a mögötte álló birodalomba gondolt, amikor a Miatyánk „Szabadíts meg minket a gonosztól" fohászához ért, emberileg csak azt mondhatjuk rá, hogy jól tette. Jól tette, de hiába tette. Isten nem védősereg,

(Folytatás a 4. oldalon)

Veress Zoltán

IV. évfolyam 5. szám *Stockholm, 1996. október*

CÍMEINK

Országos felügyelő / az Egyháztanács elnöke
Stockholmi felügyelő
VERESS ZOLTÁN
Ekensbergsvägen 110
117 69 STOCKHOLM
Tel/Fax 08 - 744 09 91

Országos gondnok / Malmöi felügyelő
PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
Carl Herslowsgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040 - 97 90 29

Tiszteletbeli országos felügyelő
Göteborgi felügyelő
BÉLDY ZOLTÁN
Landalabergen 14
411 29 GÖTEBORG
Tel 031 - 20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő
TÓTH ILDIKÓ
Rektor Dahlsgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456 - 140 37

Borås-Jönköping-Halmstad-i felügyelő
BODONI DÉNES JÁNOS
Andersbergsringen 121/7
302 55 HALMSTAD
Tel/Fax 035 - 21 71 09

Helsingborgi felügyelő
PATAI ERZSÉBET
Kristianstadsgatan 5
252 52 HELSINGBORG
Tel 042 - 14 71 51

Ljungbyi felügyelő
MIHÁLYI DÁNIEL
Ågårdsvägen 66
341 37 LJUNGBY
Tel 0372 - 832 96

Västeråsi felügyelő
REHÓ ISTVÁN
Glasbägargatan 7
723 51 VÄSTERÅS
Tel 021 - 12 09 91

Katrineholmi felügyelő
ÁLLÓ RÓZSIKA
Parkvägen 23
643 00 VINGÅKER
Tel 0151 - 103 01

Központi pénztáros
TÖRÖK ERNŐ
Ängsullsvägen 85
162 46 VÄLLINGBY
Tel 08 - 36 78 57

Lelkipásztor
MOLNÁR-VERESS PÁL
Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/ STH
Tel/Fax 08 - 86 36 39

Mintha közük lenne hozzá

A magyar-román alapszerződés aláírását bejelentő rövid svéd tévékommentárból megtudhattuk, hogy ezzel az aktussal egy több évtizedes határviszálynak vetettek véget. Ez a kijelentés azt sugallja, mintha a magyaroknak (gondolom például a Kádár-rezsim idején) területi igényeik lettek volna Romániával szemben, s erről most végre lemondtak volna, felhagyva az európai békét veszélyeztető eddigi tevékenységükkel.

Érdemes eltöprengeni, miért van az, hogy a semlegesnek tartott svéd tömegkommunikáció általában csak a kárunkra hirdet valótlanságokat rólunk (sajnos főleg csak azt), és hogy miért veszik át oly előszeretettel (könyvekben is) ellenségeink velünk kapcsolatos állításait. A kérdésen bár el lehet töprengeni, az igazán fontos persze mégiscsak az, hogy otthon, a Kárpát-medencében hogyan történnek a dolgok.

A magyar vezetés úgy fogadta el a románok által javasolt szövegmódosítást, hogy ki sem kérte az erdélyi magyarok vezetőinek a véleményét. Ez azt bizonyítja, hogy a kisebbségben élő magyarok nem igazán tényezők a mai magyar politika számára. Mindent háttérbe szorít most az a törekvés, mely a Nyugat révébe kívánja kalauzolni a trianoni Magyarországot, készséggel megfizetve ezért az elvárt vagy elvártnak hitt árat. Cserébe stabilitás remélhető, jobb gazdasági feltételek és kedvezőbb biztonságpolitikai helyzet. Kérdés persze, hogy az Európa nevét magának kisajátító, a nagy nemzetek versenyét békés mederbe terelni hivatott csoportosulás mennyire bizonyul valóban biztonságosnak a kis nemzetek számára, legalábbis a mai formájában. Mert bár a forgalomba kerülő burgonya nagyságát részletes szabályok írják elő, az alapvető kérdésekről, például a kis népek fennmaradásának biztosításáról nem szól semmilyen egyezmény.

Minél rosszabb helyzetben van egy nemzet, annál nagyobb jelentősége van annak, hogy vezetői széles látókörű, a helyzetet felmérni tudó felelős emberek legyenek.

Öt-hat évvel ezelőtt egy szabaddemokrata országgyűlési képviselő azt mondta nekem, tudja, hogy ez engem, erdélyit, érzékenyen érint, de igazság szerint Magyarország számára sokkal könnyebb lenne, ha nem lenne magyar kisebbség a környező országokban.

Kétségtelen tény, hogy ma a magyar politikusok jelentős része számára (nem csak kormánypártiakról van szó) a kisebbségben élő magyarok támogatása nem politikailag átgondolt szükségszerűség, hanem legjobb esetben erkölcsi kötelesség csupán, de gyakran mindössze a közvélemény megnyugtatására szolgáló kényszerűség. A nem (kultúr)nemzetben, hanem a háborús diktátumokkal számunkra kiszabott nemzetállamban gondolkodás széles körben elterjedt az egész mai Magyarországon.

Napjaink egyik magyar kormányhivatalnoka magyarokkal találkozott Erdélyben, akik a magyarországi politikai élet részletes ismeretében tették fel kérdéseiket, és fejtették ki nézeteiket. Budapestre visszatérve kifakadt: az erdélyi magyarok úgy viselkedtek, mintha magyar állampolgárok lennének!

Magam úgy hiszem, hogy úgy viselkedtek, mintha a magyar nemzet tagjai lennének. *Mintha közük lenne hozzá,* s ahhoz, ami Magyarországon történik. Aki idegenként nézi őket, annak ez valóban nagyon sérelmes lehet.

Igencsak kétséges, meddig terjed azoknak a politikusoknak a látótere, akik azt hiszik, hogy a magyar kisebbségek felmorzsolódása nem hat ki súlyosan az egész magyar nemzet jövőjére, tehát a mai Magyarország jövőjére is.

A stockholmi magyar konzulátus a honalapítás ezeregyszázéves évfordulójára egy ötven képet magába foglaló vándorkiállítást bocsátott útjára, ami hozzánk, Göteborgba is eljutott. A képanyagban két térkép volt, mindkettő a mai országhatárokat tüntette fel. Az egyik az utat mutatta Ázsiából az őshazákon át a Kárpát-medencéig. Az előbbiek be voltak rajzolva, természetesen hozzávetőleges határokkal. Annak a területnek a megjelölése azonban, ahol a honfoglaló magyarok letelepedtek, hiányzott, következésképp automatikusan azonossá vált a mai Magyarországgal. A másik térkép hasonló módon tüntette fel a kalandozások útvonalait. Egy nyíl a Bácskába indult a mai országterületről, de még a Duna elérése előtt visszafordult.

Egy ilyen kiállítás igazi feladata az lenne, hogy bemutassa, hogyan lett a félnomád népből európai nemzet. Itt csak a honfoglaláskori leletek szép fotóit láthattuk, törökös kinézetű harcosok rajzait, és mindössze a Szent Koronáig jutottunk el. Még csak egy korhű térkép sem volt, hogy a tájékozatlan látogató legalább földrajzilag tudja reálisabban elhelyezni az akkor születő Magyarországot, melynek jogfolytonosságát ezer éven át elismerte Európa. Meglehet, egy ilyen térkép „sértette volna szomszédaink érzékenységét".

Vajon szépek is leszünk-e majd egyszer, ha ilyen engedelmesek vagyunk?

Tóth Károly Antal

A fenti írás közlése kapcsán alkalmasnak találjuk megemlíteni, hogy a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (SMOSZ) lapjában, a Híradó legutóbbi számában ugyancsak az alapszerződésről közzétett „Nyílt levél" nem a SMOSZ, nem a Katolikus Misszió, és nem is a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közössége részéről, hanem magánkezdeményezésre született és került közlésre. [ ]

ÁLLHATATOSAN MINDHALÁLIG

Luther Márton halála 450-ik évfordulójának évében október 31-e, a reformáció napja alkalmából annak az állhatatosságnak és meggyőződésnek állítunk emléket, melyet a nagy reformátor halálos ágyán is megerősített, s mely azóta a mi örökségünk is.

Luther életének és a reformáció ügyének döntő fordulójára valójában 1521. április 18-án került sor, s ennek bármily előjellel és bármily kis mértékben, de magyar vonatkozása is van. 1521 áprilisában ugyanis egy magyar országgyűlési küldöttség érkezett Wormsba, hogy a török elleni háborúhoz császári segítséget kérjen. A delegáció élén az a Werbőczi István állt, aki nem csak az 1514-es parasztháború leverésében jeleskedett, hanem abban is, hogy megátalkodott Luther-ellenes volt. Útban a birodalmi gyűlés felé egy reformátori tanokat elítélő vitairatot nyomattatott ki, melynek ajánló soraiban II. Lajos királyt így figyelmeztette: „Legyen rá gondja Felségednek, mint derék királyhoz illik, hogy országod a lutheri ragály által meg ne rontassék. Felségednek teljes erővel azon kell lennie, hogy ezen felettébb kegyetlen dögvész közreműködésed mellett az egész országból kiűzessék, túl még a sarmatákon is."

Wormsban a magyar küldöttek előadták országuk kérését, de a birodalmi gyűlés érdektelenséggel fogadta azt, mivel a rendi gyűlés legfontosabb politikai témája akkor Luther tanainak bírálata s az az igyekezet volt, hogy a reformátort bírják rá azok visszavonására. Werbőczi, kérésük eredménytelenségét látva, feltétlen találkozni akart ezzel az emberrel, s úgy gondolta, hogy ügyes retorikával, „s talán a magyar borok hatását sem hagyva egészen számításon kívül", sikerül „meggyőznie" Luthert, s ezáltal a császári udvarnál mégiscsak támogatást tud szerezni a törökellenes harchoz. Ebédre hívta meg a reformátort, hogy az asztal melletti bizalmas és könnyedebb hangvételű beszélgetéssel próbáljon eredményt elérni. Az ebéd élénk, jó hangulatban folyt le, de Werbőczinek nem sikerült meggyőznie a reformátort. Később úgy nyilatkozott, hogy Luther „bolond és tudatlan ember, s mindamellett gyáván viselkedik."

„Gyávaságát" Luther másnap, 1521. április 18-án bizonyította be. Ekkor mondta el a birodalmi gyűlés előtt életének legdöntőbb hitvallomását: *„Ha nem győznek meg a Szentírás bizonyságával vagy világos észokokkal... úgy a lelkiismeretemhez és Isten igéjéhez vagyok kötve. Ennélfogva nem tudok és nem akarok visszavonni semmit, mert sem nem bátorságos, sem nem tanácsos... bármit is a lelkiismeret ellen cselekedni... Isten engem úgy segéljen."* A jelenlevők meg voltak győződve, hogy ezek után Luther is Husz János sorsára, azaz máglyára jut.

Wormsból visszatérve, Werbőczi egyenesen a budai országgyűlésre ment, ahol az ő indítványára meghozták az első reformációellenes törvényt: „Méltóztassék a királyi felségnek minden lutheránust és azok pártfogóit, valamint a felekezetükhöz ragaszkodókat mint nyilvános eretnekeket fejvétellel és összes javaik elvételével büntetni."

A törvény ellenére a lutheri tanok hihetetlen gyorsasággal terjedtek szerte az országban. Wormsi sikertelensége után Werbőczi kétszeres dühvel fordult a reformáció hazai követői ellen. Személyesen vett részt a besztercebányai bányászok 1525-ös felkelésének elfojtásában, ahol a mozgalom lutheri eretnekséggel is vádolt vezetőit kivégeztette, a bányatársasládát pedig magáncéljaira lefoglaltatta. Önkényeskedése vezetett oda, hogy II. Lajos lemondatta a nádorságról, ő pedig sértődöttségében többé nem volt hajlandó résztvenni a törökök elleni küzdelemben. Nem volt ott 1526-ban Mohácsnál sem. Viszonzásként, a Budát 1541-ben elfoglaló törökök a város főbírájává tették, de Werbőczi még abban az évben meghalt.

Öt évvel később, 1546. február 18-án meghalt Luther Márton is. Meggyőződését halálos ágyán sem tagadta meg. A körülötte virrasztók még megkérdezték tőle:„Kész vagy-e állhatatos hiteddel meghalni, és tanításaidat fenntartod-e?" Válasza rövid és határozott volt: „Igen."

Mind Luthernek, mind pedig az őt követő reformátoroknak számos állhatatos hitű követője akadt Magyarországon. A következő századoknak a hitért, a szabadságért és az igazságosságért való harcaiban is az állhatatosság adott erőt a küzdőknek, s a meggyőződés adott bátorságot a vértanúknak: 1849. október 6-án ugyanúgy, mint 1956. október 23-át követően.

Kései utódokként, életünk megannyi wormsi fóruma elé idézve mi sem, ma sem mondhatunk mást:

Lelkiismeretünkhöz és Isten igéjéhez kötve meggyőződésünkből nem tudunk és nem akarunk visszavonni semmit, mert sem nem bátorságos, sem nem tanácsos bármit is a lelkiismeret ellen cselekedni.

Isten minket úgy segéljen!

[MVP]

amely a falra rohan, amikor az ellenség ostroma indul, Isten nem tank, nem gépfegyver, nem Molotov-koktél, nem diplomáciai manőver, nem sikeres politikai húzás; Isten úgy működik, hogy — ha úgy tetszik neki — eltölt minket az ő lelkével, erőt és bátorságot, okosságot és határozottságot ad, s engedi, hogy mi szabadítsuk meg magunkat a ránk törő veszedelemtől.

Ha nincs valami más terve velünk. Mert „útja rejtve van", s mert terveit „mint titkos bánya mélyében" alakítja.

Érthető, de nem igazolható felfogás tehát a Miatyánk szóban forgó kérését valamiféle külső ellenségre vonatkoztatni. Kényelmes felfogás, mert felment a felelősség, a kötelesség alól: „Szabadíts meg minket a gonosztól", azaz pusztítsd el, semmisítsd meg a gonoszt, s akkor majd általános lesz a béke és a boldogság. Kérdezem újra: kérhetjük-e ezt, amikor a Miatyánk szavait mondjuk?

Nem kérhetjük már csak azért sem, mert előbb azt kértük: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek". Ha az imádságunkban „a gonosz" névvel illetett valaki vagy valami egy ellenünk vétő külső ellenség, az előző fohásztól az itt következőig már rég meg kellett bocsátanunk neki — s akkor itt igazán csak azt kérhetjük Istentől, hogy a bennünk rejlő, a bennünk gyökerező gonosztól szabadítson meg. A mohóságtól, az irigységtől, a hamisságtól, az alattomosságtól, a gyávaságtól, a jóra való restségtől, az ostobaságban és tudatlanságban való megátalkodottságtól, a rosszindulattól, a rosszakarattól, a rosszhiszeműségtől, a gyűlölettől, a gőgtől, a szeretetre való képtelenségtől. Mindentől, ami gonosz bennünk. Amit nem tudunk legyőzni, kiirtani magunkból anélkül, hogy őtőle kapjunk ehhez megszabadító elhatározást és megszabadító erőt, s aminek a terhével valóban és méltán esélytelenek vagyunk a ránk törő külső veszedelmekkel szemben.

Válaszút

Valamennyi keresztút ilyen! Vagy-vagy. Dönteni kell, mert kétfelé senki sem sántikálhat! Ez jutott eszembe, amikor az Új Kéve IV. évf. 4. számát olvasva a „Ne vigy minket a kísértésbe" című írás végéhez értem. Mindjárt elmondom miért, de előbb a következőket:

Már két évtizede, élőszóban és írásban is több „illetékes" egyénnek elmondtam, és igehirdetési szolgálataim végeztével máig is így imádkoztam a „Miatyánknak" ez idézett kérését: „Ne hagyj minket kísértésben, de szabadíts meg e gonosztól!" — mert meg vagyok győződve, hogy eképpen sem tudatosan, sem tudatlanul nem sértem a mi Atyánkat, sem föl nem tételezem róla, hogy azért teremtett volna bennünket, hogy kísértésbe vigyen, vagy beugrasson, rávegyen valamely rosszra, sőt, a bűnre. Ezért igencsak örvendezem Veress Zoltán főgondnok testvérem írásában kifejtett igazságra ébresztésnek. Az Igét mindenkor jobban s jobban kell megismernünk és megértetnünk! De cselekednünk is kell! (Ésaiás 1: 5, 9-10). Őrállóként, dolgozatát köszönöm, jóváhagyom annak befejező konklúziója és tanítása kivételével. Ez nem teljes szívvel, lélekkel és elmével való istentisztelés, a tízparancsolati követelmények betartására törekvő buzdítás. Az igen legyen igen, a nem legyen nem! Az igaz Istent nem lehet így tisztelni: tudom, nem ilyen vagy, de azért csak ne vigy bele a kísértésbe; avagy: megmondottad kezdetben, mit kell tennünk, de azért mi is csak úgy cselekszünk, mint ősanyánk, Éva, s magunkban úgy gondoljuk, azért így is jó lesz! Hiszen ez a természetünk, megszoktuk, még ha rossz is, ha tévedés is, ha tudatlanság is!

Az Isten szavát hirdető egyik próféta így imádkozik: „...vallást teszek Izrael fiainak bűneiről, melyekkel vétkeztünk ellened, én is és az atyám házanépe. Felette vétkeztünk ellened... mert meghallám e beszédeket, leültem és sírtam, és imádkoztam, böjtöltem, keseregtem... Kérlek Uram, legyen figyelmetes füled... szolgáidnak könyörgésükre, akik kívánják félni a te nevedet..." (Nehémiás, 1. fejezet). Ezt kérte a próféta, s hogy így gyűjtse össze Isten a népet azon helyre, ahol az „ő neve lakozik".

Amikor a befalazott Írást, Törvényt — az elfeledettet, a már nem-, vagy csak roszszul ismertet, nemzedékek tévesen tudott, tanított hit- s vallásgyakorlása közben — meglelték, lett-e volna megújulás, lett-e volna Isten népének, egyházának új s folytatólagos élete, történelme, sőt, üdvössége, ha akkor azt mondják: Ímé, a törvény szerint Isten ellen vétünk, de nemzedékek óta így szoktuk meg, folytassuk úgy, mint eddig, csak gondoljuk el magunkban, így is csak őt tiszteljük. Lett-e volna reformáció, ha Luther, Kálvin stb. azt mondja: ez a helyes, ez az igazi igazság, de ti csak éljetek, higyjetek úgy, mint atyáitok, csak tiszteljétek úgy az Urat, mint elődeitekkel együtt tiszteltük s tiszteljük. Az atyák megették az egrest, együk meg azt mi is.

Ezek után ne csodálkozzunk azon, hogy Isten megbünteti vétkeinket harmad és negyedíziglen!

Békássy Zoltán
nyug. ref. esperes

DICSŐSÉG A LEGYŐZÖTTEKNEK

AZ 1956-OS MAGYAR FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC RÖVID TÖRTÉNETE

1956-tól 1989-ig, azaz 33 éven át a felnövekvő nemzedék a következő hivatalos tájékoztatást kapta 1956-ról: *„Október 23-án tüntetés robbant ki, mely estére ellenforradalmi felkelésbe torkollott. Az MDP Politikai Bizottsága és az új kormány elnöke, Nagy Imre, a szovjet csapatokat hívták segítségül, de a Központi Vezetőség nem tudott úrrá lenni az eseményeken, Nagy Imre és revizionista csoportja felbomlasztották a pártot, az ellenforradalmi csoportok, imperialista segítséggel, a fehérterror eszközeihez nyúltak — megkezdődött a kommunisták legyilkolása. A munkáshatalom megmentése érdekében november 4-én Kádár János elnöklétével megalakult a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, amely segítségül hívta a szovjet csapatokat, és elnyomta az ellenforradalmi felkelést."* A forradalom 40-ik évfordulóján helyénvaló, hogy mai ismereteink szerint röviden összefoglaljuk 1956 október végének, november elejének eseményeit, s tesszük ezt annak reményében, hogy egy félrevezetett nemzedék megtanulja becsülni azokat, akik életüket áldozták egy igazságosabb világért.

ELŐZMÉNYEK

1955-ben új geopolitikai helyzet alakul ki Európában: a Szovjetunió egész Németországgal befejezettnek nyilvánítja a hadiállapotot, melynek következtében megszűnik a megszállási statútum, az NSZK a NATO tagja lesz. **Május 14-én** Varsói Szerződés néven szovjet irányítású katonai szövetség jön létre Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia és a Szovjetunió részvételével, **május 15-én** pedig az osztrák államszerződésben a négy megszálló hatalom Ausztriát független államnak ismeri el, s az orosz csapatoknak is ki kell vonulniuk onnan. **1956. februárjában** az SZKP XX. kongresszusán Hruscsov elítéli a sztalinista személyi kultuszt, a Szovjetunió elhatározza kapcsolatainak helyreállítását Tító Jugoszláviájával. **Június 28-án** általános sztrájk robban ki Poznanban, amit a katonaság lever. **Október 21-én** Lengyelországban a reformer Gomulka kerül a párt élére, aki fogságából szabadon engedi Wyszynski bíborost. A lengyel fordulat katalizátora lesz 1956 októbere magyarországi eseményeinek.

E háttér ismeretében lássuk, mi történik Magyarországon: **1955 áprilisában** felmentik miniszterelnöki tisztségéből Nagy Imrét, s Rákosi 1953-ban megcsorbult hatalma újra visszatér. Annak ellenére, hogy Magyarországon eddig Ausztria ürügyén állomásoztatnak szovjet csapatokat, s a május 15-én megkötött osztrák államszerződés nyomán ennek jogalapja megszűnik, mégis, az egy nappal korábban megkötött Varsói Szerződés a csapatok további jelenlétét lehetővé teszi. **1956. július 18-án** Titónak „szívességet téve" a szovjet vezetés „megromlott egészségi állapotára való tekintettel" lemondatja Rákosi Mátyást, helyére Gerő Ernőt teszi. Az Írószövetség követeli Rákosi és Gerő felelősségre vonását és Nagy Imre rehabilitálását. **Október 6-án** a kivégzett kommunista belügyminisztert, Rajk Lászlót rehabilitálják és dísztemetést rendeznek számára, melyen százezrek tüntetnek — a szabadságért. **Október 15-én** Szegeden megalakul a független diákszervezet, a MEFESZ, s tagjai kilépnek a kommunista DISZ-ből.

Október 22. Az Építészeti Műszaki Egyetem hallgatóinak kezdeményezésére Budapesten is megalakul a MEFESZ. 43 diák vezetésével létrejön a főiskolák szabad tanácsa. Megfogalmazzák az egyetemi fiatalság követelését, melynek 16 pontja közül a fontosabbak:

A szovjet csapatok azonnali kivonása, a párton belüli demokrácia helyreállítása, Nagy Imre rehabilitálása, Rákosi és Farkas Mihály bíróság elé állítása, többpártrendszer és szabad választás, sztrájkjog, az államközi viszonyokban az egyenrangúság elvének követése, a gazdasági rend új alapokra helyezése, a tervgazdaság megszüntetése, tájékoztatás a magyar urán szovjet koncessziójáról, minimális bérek, létminimum biztosítása, a parasztokat sújtó beszolgáltatási rendszer eltörlése, politikai foglyok, a szovjet rabságban levő hadifoglyok és polgári személyek azonnali hazahozatala, teljes vélemény-, szólás- és sajtószabadság, szabad rádió, a besúgóhálózat kartotékjainak, a káderlapoknak megsemmisítése, a nemzeti címer visszaállítása, nemzeti egyenruha a honvédségnek, március 15-ének nemzeti ünneppé, október 6-ának gyászünneppé nyilvánítása. A 15. pont kinyilvánítja az egyetemi ifjúság teljes szolidaritását a lengyel függetlenségi mozgalommal, a 16. pont pedig október 27-re ifjúsági parlament összehívását mondja ki.

A gyűlésre a DISZ által más céllal meghívott munkásifjak is csatlakoznak az egyetemisták követeléseihez. A 16 pontot sokszorosítják és az egész városban terjesztik, sőt vidékre is jut ezekből.

A műegyetemi gyűlés elhatározza, hogy másnap, október 23-án néma tüntetést rendeznek Bem és Petőfi szobra előtt, s ehhez a belügyminiszter engedélyét kérik.

Így kezdődött. Tüntetők Petőfi szobránál 1956. október 23-án.

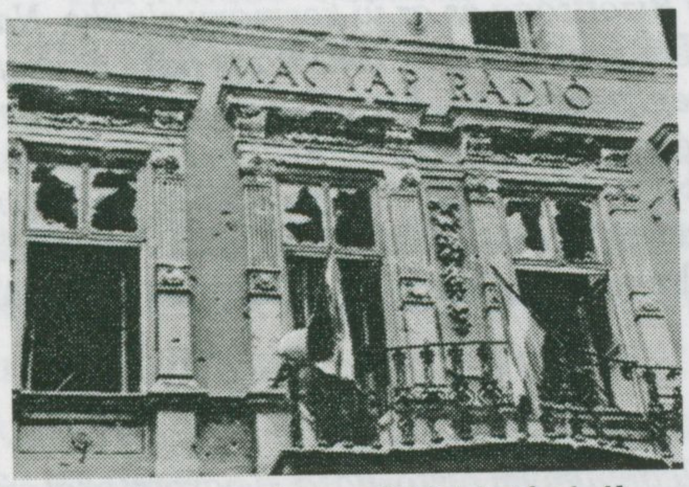
A FORRADALOM KRÓNIKÁJA

1956. október 23. Kedd

A reggeli órákban Gerő Ernő párttitkár és küldöttsége visszaérkezik Jugoszláviából, s első rendelete az, hogy betiltja a diákság tüntetését. Arra a kérdésére: mi történik, ha a tilalom ellenére a diákság mégis felvonul? — Gerő ezt válaszolja: ***„Lőni fogunk! Lövetünk! Lőni fogunk!"*** Gerő válaszát Révai József, a pártlap szerkesztője és a jelenlevő Szerov szovjet hadseregtábornok, a KGB elnöke is helyesli. Míg mások hallgatnak, Kopácsi Sándor, Budapest rendőr főkapitánya a fegyverhasználat ellen foglal állást.

Debrecenben az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) a tüntetőkbe lövet. Az esetről a főváros lakossága nem értesül.

Mozgósítják a Székesfehérváron állomásozó szovjet páncélos hadosztályt, s az a délutáni órákban megindul Budapest felé. Az egyetemi hallgatók 14 órára hirdetett néma tüntetésének betiltását Piros László belügyminiszter 12.53-kor közli a rádióban. A hírre az irodákban, gyárakban megáll a munka, mindenünnen ezrek indulnak a belváros felé. A Műegyetem katonai osztályának élén álló Marián István felolvassa a diákságnak a légierők tisztiiskolájától jövő szolidarizáló üzenetet. Először hangzik el: „A hadsereg velünk van!"

A fegyveres harc a Rádió épületénél kezdődik, ahol ÁVH-s egységek a tömegbe lőnek.

A főváros több egyetemén gyülekező sokezres tömeg a tilalom ellenére felvonul, s már tízezrek vannak Pesten a Petőfi- és Budán a Bem-szobor körül. Este a Parlament elé már kétszázezres, egyesek szerint félmilliós tömeg gyűl össze, ahol Nagy Imrét kérik beszédre. Budai villájából barátai hozzák a Parlamentbe, s ennek erkélyéről Nagy Imre beszédet mond, de mivel azt az „elvtársak" megszólítással kezdi, szavait hurrogás fogadja. Beszéde csalódást okoz. A Parlament előtti tömeg egy része a Sztálin-szoborhoz vonul, s talapzatáról ledönti azt.
A tüntetők másik csoportja a rádió elé megy és követeli a diákság pontjainak beolvasását. A rádió előtt az ÁVH tüzet nyit a tüntetőkre. Katonaságot vezényelnek ki. A pártlap, a Szabad Nép székházánál a tömeg a pontok kinyomtatását kéri. Az ÁVH itt is belelő a tüntetőkbe. A tömeg elfoglalja az épületet.
Este további szovjet egységeket mozgósítanak: a szombathelyi és gödöllői motorizált brigádokat, valamint a győri és ceglédi gyalogos hadosztályt. Az őrizetlenül hagyott „Lámpagyár"-nak álcázott fegyvergyárból a felkelők fegyvereket szereznek. Éjfélkor már harc dúl a rádió épülete körül a felkelők és az ÁVH egységei között. A kivezényelt katonaság semleges marad.

Október 24. Szerda

Éjjel 2-kor a székesfehévári szovjet páncélos egységek behatolnak Budapestre. A tüntetés, amely az ÁVH tüzelésével ***átalakul fegyveres felkeléssé***, az orosz páncélosok megjelenésével ***kiszélesül nemzeti szabadságharccá***. A felkelők bár elfoglalják a rádió épületét, tovább működik a párt rádiója, mely a Parlament épületéből, a lakitelki adótornyon át 4.30-kor ezt sugározza: *„Fasiszta, reakciós elemek fegyveres támadást intéztek középületeink ellen és megtámadták karhatalmi alakulatainkat."* A párt Akadémia utcai központjában Gerő Ernő főtitkár és vezérkara állandó összeköttetésben van Andropov budapesti szovjet nagykövettel és Moszkvával. Hegedűs András átadja a miniszterelnöki posztot a népszerű Nagy Imrének, s a párt rádiója ezt a hírt 8.13-kor közli, majd 8.45-kor beolvassák a statáriumot a harcolók ellen: *„A rögtönítélő bíráskodás hatálya alá eső bűncselekményeket halállal kell büntetni"*. 9 órakor a rádió hivatalosan is bejelenti, hogy *„szovjet alakulatok a kormány kérését teljesítve részt vesznek a rend helyreállításában"*. A hírek e sorrendjével a párt kompromittálja Nagy Imrét, akiről a tömeg joggal feltételezi, hogy részese a szovjet csapatok behívásának. 12.10-kor megszólal Nagy Imre is: *„Magyarok, elvtársak, barátaim! Közlöm, hogy mindazok, akik 14 óráig leteszik fegyvereiket, mentesülnek a statáriális eljárás alól"*, ugyanakkor a *„rendfenntartó erők támogatására"*, a *„provokátorok"* és azok elleni fellépésre szólít fel, akik *„rombolnak és fosztogatnak"*.
A déli órákban a repülőtér orosz egységei és részlegei, valamint a Budapesten állomásozó, gyorskocsikkal és könnyű tankokkal felszerelt orosz MVD-egységek, összesen három szovjet divízió vonul a főváros ellen. Ezzel egyidőben szovjet tankok hozzák a repülőtérről a pártszékházba Mikoján és Szuszlov szovjet politikusokat, akik megkezdik tárgyalásaikat a Politbüróval. Gerőnek súlyos szemrehányásokat tesznek, s eldöntik eltávolítását.

Utcaköveket, síneket szednek fel...

A gyárakból és pártszékházakból szerzett fegyverekkel egymástól független ellenállási fészkek alakulnak, melyeknek első célja meggátolni, hogy a szovjet páncélkocsik a belvárosba nyomuljanak. Síneket szednek fel, a villamoskocsikból barrikádokat, az állomások körül vasúti kocsikból „szekértábort" emelnek. Tizenéves gyermekek benzinnel megtöltött, belül lámpabéllel ellátott és így meggyújtott palackokat, ún. Molotov-koktélokat dobnak a páncélkocsikra, ezek meg tervszerűen lövik az utcákat, épületeket, függetlenül attól, hogy van-e ott ellenállási fészek vagy sem. A harcok egész Budapest területére kiterjednek, a nagyobb üzemek és több fontos középület a felkelők kezén van, de fegyvert fognak Szolnokon, Szegeden és Debrecenben is. A híreket a vasutasok hozzák és terjesztik az egész országban. Mindenütt eltávolítják a vörös csillagot és a népköztársaság címerét. A piros-fehér-zöld zászlók lyukasan lengenek. Győrben a pártszékház elé vezényelt magyar katonák az összegyűlt tömeggel rokonszenvezve tankjaikkal elvonulnak, s a tömeg rábeszélésére ugyanezt teszik az orosz tankok is. A tömeg a börtönépülethez vonulva kezdi szabadon bocsátani a foglyokat, mire a pártvezetőség ÁVH-s egységeket vezényel ki, azok meg sortüzet nyitnak a tömegre. Négy halott és négy sebesült. A tömeg felbőszülve elsöpri az ÁVH-osztagot és a rendőröket, mire a pártvezetőség a szovjet páncélosok segítségét kéri. 26 harckocsi szállja meg a várost, a tömeg ellenük kőzáporral védekezik.
A budapesti kórházak megtelnek sebesültekkel, akiknek többsége 15-20 év közötti. Mentőkocsikban megbújt ÁVH-sok a klinikák bejáratánál a hordágyon fekvőkre és az őket szállító nővérekre tüzelnek. A Marx-téren, majd a Nyugati pályaudvarnál minden ok nélkül szovjet páncélosok tüzet nyitnak a járókelőkre. A fegyvertelenek elleni mészárlás fokozza az elkeseredést. Heves harcok folynak a Vágóhíd környékén, Újpesten, főleg pedig a Corvin köz épületcsoportjánál. A felkelők számos laktanyába behatolva fegyvert szereznek, s a honvédek hallgatólagos rokonszenvből kitűzik a piros-fehér-zöld lobogót, a tisztek többsége letépi egyenruhájáról a kommunista jelvényt.
20.45-kor a rádióban Kádár János nemzeti érzelmekkel tarkított beszédet mond, melyben az egyetemistákat jóhiszemű, de félrevezetett embereknek, a felkelőket viszont *„ellenforradalmi reakciós elemek"*-nek nevezi.

Október 25. Csütörtök

A rádió, vagyis a párt hajnalban közli: *„A Magyar Népköztársaság minisztertanácsának parancsára a hadsereg, az államvédelmi erők, a fegyveres munkásőrségek és a szovjet csapatok segítségével október 25-ére virradó éjszaka az ellenforradalmi puccskísérletet felszámolták"*, mégis, 9.30-kor Batta István vezérezredes a *„fővárosban még feltalálható ellenforradalmi erők"* felszámolására ad parancsot. A Corvin köz felkelői közül többen a Kilián laktanyába hatolnak, ahol elfogják őket, ellenben 25-30 katona a felkelőkhöz szökik s magával viszi fegyverzetét is. A Kilián körül kialakult helyzet rendezésére a hadügyminisztérium öt magyar felségjelű tankkal Maléter Pál ezredest küldi ki, aki lövetni kezdi a Corvin közi házakat. Odaátról tankágyú válaszol.

A reggeli órákban a forradalom kívánságait vivő küldöttséget a Parlament felé kísérő teljesen fegyvertelen tömeg az Astoria környékén nyolc szovjet páncélossal találja magát szembe, s amikor egyiknek csövébe egy 14 éves fiú magyar zászlót tűz, a másiknak a tömegre irányított géppuskáját egy 12 év körüli gyermek felfelé irányítja, a megzavarodott orosz szakaszvezető sapkáját a tömeg közé dobja s a fejére nemzetiszínű szalaggal díszített magyar katonasapkát tesz. Egy alhadnagy beszédet rögtönöz: *„Nekünk azt mondták, Budapesten ellenforradalom van, s hogy fasiszta bandák garázdálkodnak és fosztogatnak. De látjuk, hogy ez hazugság. Mi a népre nem lövünk”* — s ezzel odaadja fegyverét egy magyarnak. A tömeg örömrivalgásban tör ki, majd sírástól fuldokló hangon elénekli a Himnuszt. Az egyik orosz tank csatlakozik a felvonulókhoz s a Parlament előtti térre hajt. Egyesek a téren már ott levő szovjet páncélosok, harckocsik és rohamkocsik parancsnokaival állnak szóba, amikor a Földművelési Minisztérium épületének tetejéről ÁVH-s egységek géppuskával és kézigránáttal tüzet nyitnak a tömegre. Az első sortűz több tucat ember életét oltja ki, sokan megsebesülnek. Az oroszok — arra gondolván, hogy tőrbecsalták őket — vaktában viszonozzák a tüzet az épület teteje felé, de a tömegbe is belegéppuskáznak. Fentről az ÁVH-sok újabb sortüzet nyitnak, s a térre érkező mentőkocsira is lőnek. A halottak számát 170-180-ra, más források 300-nál többre becsülik.

Ezidőtájt jelenti be a rádió Gerő Ernő főtitkári tisztségéből való leváltását, s azt, hogy délután Nagy Imre és Kádár János beszédet mond. Az új vezetőséget köszöntő, s annak memorandumot vivő kommunista egyetemi tanárok és diákok egy csoportja vonul az Akadámia utcába, de mielőtt a pártszékházhoz érnek, annak tetejéről ÁVH-s egységek közéjük is géppuskával lőnek. Újabb halottak. A vérfürdők híre rémülettel és felháborodással tölti el a nemzetet, a felkelőknek „az utolsó csepp vérig” elszántságát adja.

A déli órákban a Kilián laktanyában Maléter kihallgat egy húsz év körüli Ganzgyári munkásfiút, s miután a „hadifogoly” a munkások nyomorúságáról, a szovjet kizsákmányolásról, a forradalom 16 pontjáról beszél, Maléter futárt küld a Kilián felé igyekvő s már a felkelőkkel harcoló tüzértiszti iskola növendékeihez, hogy a harcot szüntessék be, majd felhívja a honvédelmi minisztert s közli vele, hogy átáll a felkelőkhöz. A Pongrátz-fivérek vezette Corvin köz egyesül a Kiliánnal, mely ezentúl a többi, a forradalom oldalára átállt katonai egység szervező- és telefonközpontja lesz.

Győrben a polgári rendőrség és a katonai helyőrség csatlakozik a forradalomhoz, a pártvezetőség a szomszédos Csehszlovákiába menekül. A tömeg megszállja az ÁVH épületét, a tisztikart és a legénységet lefegyverzi, de senkit nem öl meg.

„Nekünk azt mondták, Budapesten ellenforradalom van...” A belvárosba nyomuló tankok legénységével a lakosság szóba áll.

Budapesten a pártszékházban Gerő még rá akarja venni Nagy Imrét, hogy aláírásával utólag szentesítse a szovjet csapatok behívásáról szóló dokumentumot, de ő megtagadja azt. Mikojan és Szuszlov hosszasan tanácskozik Nagy Imrével és más vezetőkkel, s egy távolabbi jövőben a szovjet csapatok kivonását ígérik.

A rádió 15.18-kor közvetíti Kádár János rádióbeszédét, melyben az államhatalom, a Központi Vezetőség számára „kéri” az ifjúság támogatását és a pártszervek fegyelmét, s a nemzeti érzésre apellálva beszédébe e felszólítást szövi: *„Magyarok! Tűzzétek ki a nemzetiszínű zászlót!”*, majd elhangzik a Himnusz. Utána következik Nagy Imre beszéde, melyben még mindig ellenforradalmárokról, felbujtó fegyveresekről és fosztogatókról beszél. Elmondja, hogy a kormány tárgyalásokat kezdett a szovjet vezetőkkel arról, hogy *„visszarendelik majd a szovjet csapatokat, amelyeknek a harcokba való beavatkozását szocialista rendünk létérdeke tette szükségessé”*.

A pártszervezetek feloszlanak, s gombamódra jelennek meg a forradalmi és nemzeti tanácsok, valamint a munkástanácsok. Veszprémben tízezres tömeg tüntet, az egyetemisták külön századot létesítenek a nemzetőrség számára. Szekszárdon kiszabadítják a politikai foglyokat.

Október 26. Péntek

Mikoján és Szuszlov visszarepül Moszkvába, s nyomukban elhagyja az országot három szovjet állampolgárságú személy is: Gerő Ernő, Hegedűs András és Piros László belügyminiszter.

A rádió 4.30-kor közli a minisztertanács közleményét, mely kijárási tilalmat rendel el, hogy *„felszámolhassák az ellenforradalmi csoportok maradványait.”* Ekkor a forradalom már az egész országra kiterjedt. Vidékről élelemmel teli szekereikkel parasztok indulnak a főváros felé.

Erős szovjet kötelékek ostromolják a Kilián laktanyát és a Corvin udvar körülötti erődítményt. A forradalomnak eddig 5 000 halottja és 15 000 sebesültje van. A külföld *„ámulattal, csodálattal és együttérzéssel”* tekint a budapesti harcolókra, s elítéli a szovjet beavatkozást. Az osztrák határon át orvosság, kötszer, vérplazma érkezik nyugatról.

16.13-kor a Központi Vezetőség hatpontos programnyilatkozatot ad ki, melyben már *„nem ellenforradalom”*-ról, hanem *„testvérharc”*-ról beszél, s *„pártunk vezetésével”* a *„legszélesebb nemzeti alapon”* új kormány alakítását ígéri, s azt, hogy *„a rend helyreállítása után a szovjet csapatok visszatérnek támaszpontjaikra”*! Amnesztiát hirdet azoknak, akik este 10-ig leteszik a fegyvert, s az ezt *„megtagadók megsemmisítésére”* szólít fel.

Győrben teljes a forradalom győzelme, s ezzel az egész Dunántúlon megszilárdulnak a forradalmi tanácsok.

A délelőtti órákban Mosonmagyaróváron a Himnuszt énekelve felvonul a tömeg, de az ÁVH székháza előtt Stefkó József tiszt parancsára össztűz fogadja. 80-85 ember esik áldozatul, s a földön fekvők közé az ÁVH kézigránátokat hajít. A nép a katonai helyőrségre megy, s a hadseregtől kért és kapott fegyverekkel ostrom alá fogja az ÁVH-t. Győrből negyven teherkocsin

A felkelők birtokába jutott tankokkal már eredményesebben lehet védekezni.

a hadsereg által felfegyverzett felkelők segélycsapatai érkeznek. A tömeg Stefkó ÁVH-s tisztet meglincseli, a többit elengedi. Közben a budapesti rádió folytatja a félrevezető jelentéseket.

Október 27. Szombat

A Kilián-Corvin csomópontot az orosz alakulatok a Petőfi-híd felől, a körútról szüntelen támadják, a környező épületeket szétlövik, de az ostromot az ellenállók megtörik. A laktanyát 15-20 tiszt és alig 100-150 honvéd, a „csepeli század" tagjai védik.

Győrben, Miskolcon és Nyíregyházán megszólalnak a szabad rádiók, s első ízben olvassák be a nép követeléseit. Az egész ország egy emberként áll a forradalom kívánságai mellé.

A budapesti rádió 11.18-kor *„új nemzeti kormány"* megalakításáról tájékoztat, melynek elnöke Nagy Imre, s a tagok többsége — néhány kisgazda politikuson kívül — továbbra is régi kommunista. A bejelentés nem hozza meg a várt eredményt, a fegyveres harc tovább folyik. Napok óta tart az általános sztrájk.

Dulles amerikai külügyminiszter egy Dallasban tartott sajtóértekezleten kijelenti:

„Az Egyesült Államok nem tekinti sem Lengyelországot, sem Magyarországot potenciális szövetségesének, ugyanakkor a szovjet határok mentén nem is nézne jó szemmel egy olyan kormányt, amelyet ellenséges, nem kellő baráti viszony fűz a Szovjetunióhoz."

Október 28. Vasárnap

Az új honvédelmi miniszter, Janza Károly még mindig *„a honvédség erre a feladatra kijelölt alakulatairól"*, s *„a felkelők megmaradt gócainak felszámolásáról"* beszél. Ugyanakkor elismeri, hogy számos aktív tiszt és katona is a felkelők oldalán harcol, s ezeket felszólítja a csapataikhoz való bevonulásra. 10 órakor megadásra felszólító nyilvános üzenetet küld a Kilián laktanyába. A szabad győri rádió viszont közli a győri helyőrség üzenetét, miszerint *„készek vagyunk életünket adni"* a forradalom jogos követeléseiért.

Győrben, Jászberényben és Debrecenben a szovjet helyőrség fegyverszüneti megállapodást köt a helyi forradalmi tanácsokkal, sőt, néhány orosz tiszt és katona átáll a magyarok oldalára. Másutt egész egységek állnak időlegesen a felkelők mellé. Budapesten a Soroksári és Nagykőrösi úton, az oroszok két fő felvonulási területén a tőlük zsákmányolt 2 sorozatvető Sztálin-orgonával a felkelők néhány nap alatt 50-55 orosz tankot és 20-25 páncélos járművet semmisítenek meg.

A forradalom eljut arra a pontra, amikor a kormány kénytelen meghátrálni. Nem áll melléje a hadsereg, ellene fordul a vidék. 13.20-kor a rádió közli a Nagy Imre aláírta bejelentést: *„A kormány a további vérontás megszüntetése érdekében elrendeli az általános, azonnali tűzszünetet. Utasítja a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha őket megtámadják."* 15.03-kor a közleményt kiegészítik azzal, hogy *„a tűzszünet a hazánkban levő minden csapatra vonatkozik."* 17.25-kor Nagy Imre rádióbeszédében többek között közli, hogy a magyar és szovjet kormány megállapodásának értelmében a szovjet csapatok azonnal megkezdik kivonulásukat Budapestről, majd tárgyalások kezdődnek azoknak egész Magyarországról való kivonásáról, az ÁVH-t megszüntetik, bevezetik a Kossuth-címert és újra nemzeti ünnep lesz március 15. A Forradalmi Értelmiségi Bizottság kevesli az ígéreteket, s tízpontos memorandumban foglalja össze követeléseit.

Külföldi megfigyelők ezen a napon már 10 000-re becsülik a szabadságharc halottainak számát. Dudás Józsefnek, a Magyar Nemzeti Forradalmi Bizottmány elnökének, az egyik fegyveres csoport parancsnokának javaslatára a felkelők Mindszenty bíboros azonnali szabadon bocsátását követelik.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa vitáján Szuboljov szovjet delegátus — a Kós Péter álnéven szereplő szovjet állampolgárnak, eredeti nevén Lev Konduktorovnak, Magyarország ENSZ-fődelegátusának kérésére hivatkozva — vétót emel az ENSZ-nek a *„magyar belügybe való beavatkozása"* ellen.

Október 29. Hétfő

Nagy Imre kijelenti: *„Eddig megyünk és nem tovább."* A Parlamentben mégis fogadja a forradalom küldötteit, Maléter Pált, Király Béla tábornokot, akik lojálisak hozzá. A megbeszélések pozitív eredménnyel járnak. Feloszlatják az ÁVH-t, s ezt 17 órakor közli a rádió is. A miskolci rádió a néhány nappal azelőtti ÁVH-sortűz áldozatainak temetéséről tudósít, s egyben közli a miskolciak kifogásait az új kormány összeállítása és programja miatt.

A budapesti rádióban egy szerkesztőcsoport beismeri, hogy az elmúlt napokban *„a rádió eljátszodta becsületét"*, s itt az ideje, hogy az a magyar nép rádiója legyen. Megalakul a Szabad Magyar Rádió. Az Egyetemi Ifjúság lap közli, hogy a szovjet csapatokat nem Nagy Imre, hanem Hegedűs András hívta Budapestre. Az áruló Gerő-klikk kijátszodta Nagy Imrét, s az ő nevében parancsokat adott ki. Nagy Imre immár teljesen szabad, most majd megmutatkozik, hogy közénk tartozik-e vagy sem — írja a lap.

Dulles amerikai külügyminiszter két nappal korábbi dallasi nyilatkozatát, mint az Egyesült Államok kormányának álláspontját Moszkvában a szovjet vezetés tudomására hozzák. Ezzel az Egyesült Államok kormánya gyakorlatilag kiszolgáltatja Magyarországot a Szovjetuniónak, s szabad kezet enged a forradalom katonai leveréséhez.

Miután szabad kezet kaptak, az oroszok Budapest ostromára készülnek.

Október 30. Kedd

Éjszaka újból Budapestre érkezik Mikoján és Szuszlov.

A Műegyetem előtt gyülekező tömegbe az ÁVH belelő, majd a Köztársaság téri pártszékház előtt válogatás nélkül minden járókelőre tüzet nyit s harcot provokál. A felbőszült tömeg a házba nyomul, lefegyverzi és az utcára kíséri az ÁVH-sokat, majd ismeretlen személyek — későbbi feltételezés szerint KGB-ügynökök — buzdítására néhányat közülük meglincsel. Ezzel jogalapot teremtenek a szovjet csapatok újabb beavatkozására.

A Dunántúli Nemzeti Tanács kongresszusa ellenkormány felállítását latolgatja arra az esetre, ha a kormány nem teljesíti követeléseit, melyek között az egyik az, hogy *a kormány jelentse be az ENSZ-nél Magyarország semlegességét.* Budapesten Nagy Imre a munkástanácsokkal, továbbá Maléter Pállal, Király Bélával és Dudás Józseffel, Kádár János pedig a megmaradt párt küldötteivel tárgyal. Tildy Zoltán és Mikoján megállapodnak abban, hogy az október 23. óta Magyarországra érkezett szovjet csapatokat kivonják. Ezt erősíti meg Janza Károly honvédelmi miniszter is: megállapodást kötött a szovjet csapatok Budapestről történő kivonására. A hadsereg forradalmi tanácsa vállalja az ÁVH politikai részlegének azonnali lefegyverzését, megtartva és magába integrálva a határőr osztagokat. Kádár János és Münnich Ferenc is tárgyal a felkelő csoportok vezetőivel, s Kopácsi Sándor, Budapest rendőrfőnöke biztosítja a kilengések, népítéletek megakadályozását, az új kormány védelmét.

A kormány leváltja magyar ENSZ-fődelegátusi tisztéről Kós Pétert.

14.28-kor Nagy Imre beszédét közvetíti a rádió, melyben többek között ezeket mondja: *„... a forradalom, a demokratikus erők hatalmas megmozdulása választ elé állította hazánkat. A nemzeti kormány... sorsdöntő elhatározásra jutott: az egypártrendszer megszüntetésével a kormányzást az 1945-ben újjászületett koalíciós pártok demokratikus együttműködésének alapjaira helyezi."* Közli: a kormány felkérte a szovjet csapatok parancsnokságát, azonnal kezdje meg a csapatok kivonását Budapestről. A kormány a helyi forradalmi bizottságokat elismeri és rájuk támaszkodik.

A *„sorsdöntő elhatározás"*, melyet a *„választ"* felidézett, nem más, mint hogy megszűnik a kommunisták egyeduralma, hogy újra bevezetik a többpártrendszert és újra elkezdik ott, ahol 1945-ben megszakadt a fejlődés: több párt koalíciója irányítja ezután az ügyeket. Ez volt a forradalom politikai célja s ezen a napon ezt a célt elérte. ***A forradalom győzött.***

Megszólal Tildy Zoltán is, bejelentve, hogy a forradalom első napját, október 23-át nemzeti ünneppé nyilvánítják. Közli, hogy Magyarország új delegátust küld az ENSZ-be. Erdei Ferenc elismeri, hogy a *„fegyveres felkelők harca győzelmes nemzeti forradalmat vívott ki"*.

Kádár János az előtte szólókkal *„teljes mértékben egyetért"*, s kifejti, hogy a kommunista párt igyekszik a bűnök terhétől megszabadulni. Tisztázzák Nagy Imre szerepét is. A rádióban elhangzik: *„A forradalom első napján két szégyenteljes rendelet született: a szovjet csapatok Budapestre hívása és a szabadságharcosok fejére kitűzött gyalázatos statárium, s ezek egyikén sem szerepel Nagy Imre kézjegye. Mindkét intézkedés Hegedűs András és Gerő Ernő lelkén szárad"*. A honvédség egyik egysége kiszabadítja a nyolc éve raboskodó Mindszenty József bíborost.

Közben a világpolitikában is új feszültséggóc keletkezik: Egyiptom még júliusban bejelenti a Szuezi-csatorna államosítását, s ez **október 30-án** izraeli-angol-francia katonai akcióhoz vezet a Szuezi-csatorna térségében. ***Ettől kezdve a világ figyelme a szuezi térség felé irányul, s a hírre, hogy újabb szovjet katonai egységek érkeznek Magyarországra, már nem figyel senki.***

Október 31. Szerda

Az éjszakai órákban értesítik a minisztertanácsot, hogy *„tetemes szovjet erők, légvédelmi tüzérség és páncélos fegyvernem özönlik az országba"*. Délelőtt összeül a minisztertanács és megállapítja, hogy ez a Varsói Szerződés nyílt megszegését jelenti. A vidéki forradalmi szervezetek a Varsói Szerződés felmondását követelik. A honvédelmi miniszter első helyettesének Maléter Pált, az új vezérkari főnöknek Kovács Istvánt nevezik ki. Nagy Imre kérdőre vonja Mikojánt, az pedig azt hazudja, hogy a csapatmozdulatok csak „rutinjellegűek". Közben az ország több pontjáról jelentik, hogy a csapatok körülveszik a repülőtereket és felsorakoznak a nyugati határ mentén.

E napon folytatódik a politikai foglyok szabadon bocsátása, miközben — nem tudni, kinek az utasítására — az ország börtöneiből több ezernyi köztörvényes bűnöző is szabadlábra kerül.

November 1. Csütörtök

A Budapestről kivonuló szovjet csapatok az újonnan érkezettekkel együtt a fővároshoz vezető főútvonalakon beássák magukat és harci állásba helyezkednek. Mivel új hadosztályok küldésével a Szovjetunió de facto érvénytelenítette a Varsói Szerződést, *a minisztertanács azonnali hatállyal elhatározza a Varsói Paktumból való kilépést és Magyarország semlegességének deklarálását,* s egyben kijelenti, hogy nem fog csatlakozni egyetlen hatalmi tömbhöz sem. A sorsdöntő határozatokról tájékoztatják a budapesti követségeket, majd táviratot küldenek az ENSZ főtitkárának, Dag Hammarskjöldnek, s kérik, tűzze az ENSZ napirendjére a magyar kérdést. 19.50-kor a rádióban elhangzik Nagy Imre rövid, drámai bejelentése:

„A magyar nemzeti kormány kinyilvánítja a Magyar Népköztársaság semlegességét."

Kádár János — hogy mások is hallják — a Parlamentben pátosszal kijelenti Andropovnak: ha a szovjetek megtámadnák a semleges országot, *„kimegyek az utcára és puszta kézzel harcolok a páncélosaitok ellen."* Valamivel később, éjfél előtt Münnich Ferenc társaságában „vacsorázni megy". Valójában a szovjet követség elé hajttatnak, ahol átszállnak egy ott várakozó kocsiba, majd a repülőtérre mennek, s néhány óra múlva gépük Moszkvában száll le.

November 2. Péntek

A nagyvilág rokonszenve Magyarország felé fordul. Repülőgépek, kocsisorok hozzák az országba a gyógyszert, orvosi műszereket, szakszerű személyzettel együtt. Eisenhower amerikai elnök 20 millió dollár segítséget ajánl fel. Megszólalnak az egyházak képviselői: Mindszenty hercegprímás, Ravasz László református, Ordass Lajos evangélikus püspökök. A rabbik szövetsége felszólítja a világ zsidóságát, anyagilag segítsék a megpróbált országot. A szovjet közlemények fasizmussal és fehér terrorral gyanúsítják a forradalmat. Ugyanezt közlik a kommunista csatlósállamok médiái is.

Közben tovább tart a szovjet csapatok felvonulása a főváros köré. Két újabb páncélvonat érkezik be Záhonynál a „családtagokat elszállítani". Az egységek birtokukba veszik a magyar vasutakat. Andropov orosz követ közli: a szovjet követség épületét magyar tüntetők fenyegetik, s ha a kormány nem csinál rendet, szovjet csapatokat hív segítségül.

A követség előtt egyetlen tüntető sincs.

November 3. Szombat

A szovjet támadást még egy színjáték előzi meg: a Parlamentben megkezdődik a Malinyin, illetve Maléter Pál vezette szovjet-magyar katonai vegyesbizottság tárgyalása. Az orosz fél követeli a Vörös Hadsereg lerombolt emlékműveinek és az orosz temetőknek a helyreállítását, jövőbeni gondozását, s azt, hogy a távozó csapatokat katonai tiszteletadással búcsúztassák. Kárpótlást kérnek az országban maradó szovjet vagyonért és a felkelés idején elszenvedett veszteségekért. Megállapodnak, hogy az esti órákban folytatják a tárgyalásokat a Csepel szigeten lévő Tököl helységben, ott véglegesítik és írják majd alá a megállapodást. Este 10-kor Maláter Pál, Kovács István, Szűcs Miklós és Erdei Ferenc Tökölre utazik Malinyin, Scserbanyin és Sztyepanov orosz delegátusok társaságában.

November 4. Vasárnap

Éjjel 2.30-kor egy orosz hadnagy súgva jelent valamit Malinyinnek. Ugyanekkor a Parlamentből Nagy Imre telefonál és Malétert kéreti, akivel közli, hogy jelentések szerint a Juta-dombokon beásott magyar tüzérséget Némedi község felól 500 szovjet páncélos közelíti meg és a felszólításra nem állnak meg. Maléter kérdőn fordul Malinyinhez: *„Elvtársak, miféle komédiát űznek itt velünk? Tudomásunk van arról, hogy erős szovjet páncélos kötelékek támadásba indultak Budapest felé!"* Ekkor felcsapódnak a tárgyalási terem ajtói és az NKVD géppisztolyos katonái zúdulnak be, s az élükön álló Szerov közli: *„A szovjet közbiztonsági szolgálat nevében letartóztatom Önöket."*

November 4-ének hajnalán mozgásba lendül a Budapestet körbezáró acélgyűrű.

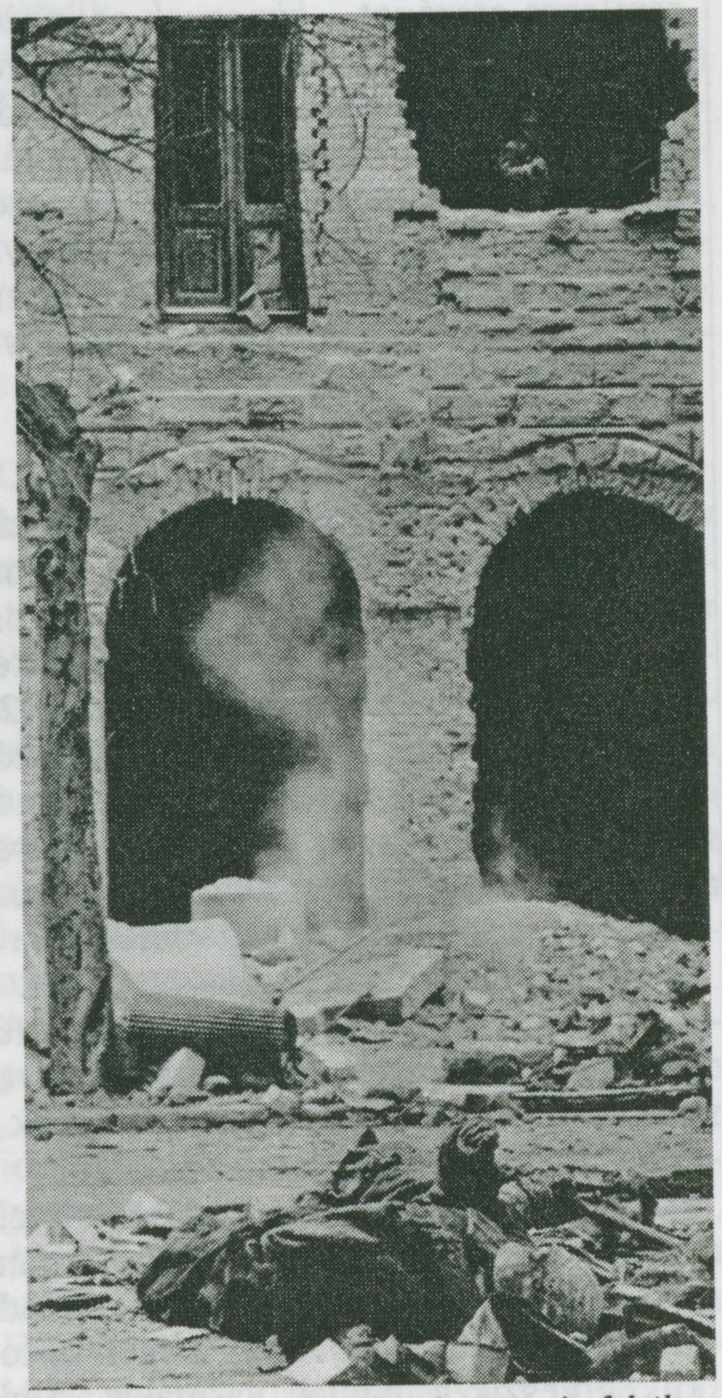
Mozgásba lendül a Budapest köré vont orosz acélgyűrű. A legerősebb kötelékek a Kilián laktanya felé indulnak. 4 órakor Király Béla még engedélyt kér Nagy Imrétől a tűzparancsra, de az a mellette álló Andropov szovjet nagykövetre hivatkozva közli, hogy csak valami tévedésről lehet szó, amit Moszkvával rövidesen tisz-

táznak. Valamivel később Király Béla újból jelentkezik: az oroszok áttörték a magyar védelmi vonalakat és páncélosok közelednek a Parlamenthez. Nagy Imre már nem ad tűzparancsot, válasza csak ennyi: *„Nem kérek több jelentést."*
A támadás megindulásakor a Parlamentben csak Nagy Imre, Tildy Zoltán, Bibó István és B. Szabó István államminiszter van jelen, s beérkezik Losonczy Géza, utána Mindszenty bíboros is. Tildy kitűzeti a fehér zászlót. A rádióban 5.20-kor hangzik fel: *„Itt Nagy Imre beszél. Ma hajnalban szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével."* Ezután a Himnusz következik. A kormányfő bejelentését kétpercenként megismétlik magyar, angol, francia, német és néhány szláv nyelven. A kormány, nem tudván mi történt Tökölön, rádión keresztül kéri Malétert, haladéktalanul jöjjön vissza és vegye át hivatala vezetését. Titkára kíséretében Mindszenty az amerikai követségre, Nagy Imre a jugoszláv követségre megy, ahova magával viszi családtagjait is.
7.14-kor a rádióban orosz nyelven hangzik el a kormány felszólítása a támadókhoz, hogy ne lőjenek. 8 órakor a magyar írók felhívása hangzik az egész földkerekséghez: *„Segítsetek Magyarországon! Segítsetek a magyar népen! Segítsetek! Segítsetek! Segítsetek!"* Az orosz támadás kíméletlen. Válogatás nélkül, vaktában lövik a házakat. Egész háztömböket lőnek szét. A magyar felkelők esélytelenek, harcuk mégis elszánt.
Reggel 6 órakor egy új, ismeretlen adó, ismeretlen helyről szólal meg: *„Figyelem, figyelem! Itt Kádár János elvtárs beszél."* Közli, hogy új kormány alakult, ő a miniszterelnök, helyettese Münnich Ferenc, miniszterei Marosán György, Horváth Imre, Kossa István, Apró Antal, Dögei Imre, Rónai Sándor. *„Veszélyben a szocializmus ügye."* Kádár beszédét korábban, Ungváron veszik hangszalagra, s azt a szolnoki adó közvetíti. A közvetítés időpontjában Kádár még Moszkvában tartózkodik.
A független Csokonai-adó hírül adja a világnak, hogy folyik az ellenállás és Magyarország segítséget vár: *„Az elkövetkező órákban döntötök e nemzet életéről vagy haláláról. Miközben hazátok fiai boldogan és békében élnek, a magyar nép fiai a szovjet harckocsik és bombázók gyilkos tüzétől hullanak el. Hazánkat külső fegyveres támadás érte. Utolsó mentsvárként hozzátok fordulunk..."*
Magyarországra három irányból, a Szovjetunió, Románia és Csehszlovákia felől özönlenek újabb orosz csapatok: tizenhárom páncélos hadosztály és három elit gyalogos alakulat támad az országra. Közöttük sok a mongol katona, s többségük a Dunát látva azt hiszi, hogy a Nílus partján van, mert azt mondották nekik, hogy a szuezi válság miatt az angol-amerikai imperialisták ellen küldik őket.

Kegyetlen megtorlás következik.

Kegyetlen megtorlás következik. A főbb harcok színhelyei az Üllői út, a Kilián és a Corvin környéke, a Marx tér, a Kálvin tér, a budai vár, a Déli pályaudvar, a Széna tér, a Móricz Zsigmond körút és a rádió, melyet még aznap elfoglalnak.
Három napig tartja magát a Mária Terézia, azaz Kilián laktanya; a Vár környéke hét napig védekezik. Beletüzelnek az élelmiszerüzletek előtt állók sorába, a sebesülteket szállító vöröskeresztes kocsikba. Újpest, Kőbánya, Pestszenterzsébet, Soroksár november 8-ig bírja a harcot. A csepeli ellenállásnak november 11-én nehéztűzérségi tűz és repülőgépek bombázása vet véget.

A szétlőtt épületek romjai között még folyik az ellenállás.

Miskolcon az egyetemisták az utolsó töltényig védekeznek. Dunántúlon harcok folynak Szombathely körül, a Győr-Sopron és Hegyeshalom közötti utakon, Tatabányán, Veszprémben és Pécsett. Komáromnál és Székesfehérvárnál a helyőrség harcol az oroszok ellen. November közepéig-végéig tart az ellenállás a nógrádi hegyekben, a Bakonyban és a Vértes-hegységben. A Zrínyi Katonai Akadémia és egy budapesti páncélos egység a Mátrában egy egész orosz páncélos hadosztály ellen harcol.

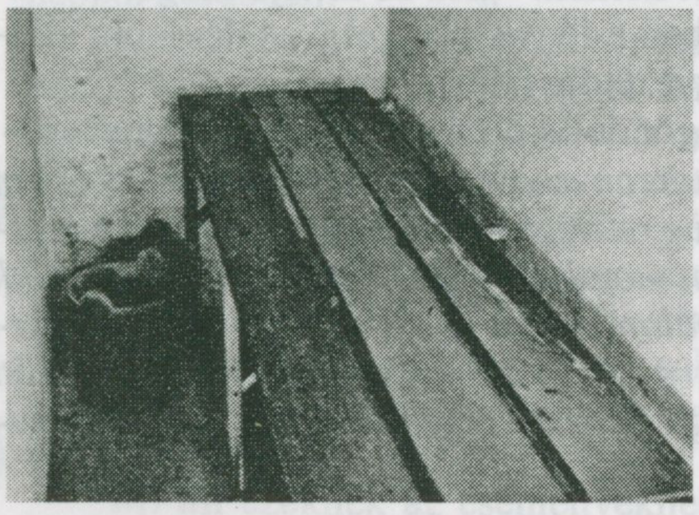
MEGTORLAS

Október 23-a után a forradalomtól való félelmükben előbb pártfunkcionáriusok, ÁVH-sok kisebb csoportjai menekülnek külföldre, majd a forradalom leverése, november 4-e után a megtorlástól való félelem miatt december végéig kb. 170-180 000, az azt követő hónapokban további néhány tízezer, összesen 200-220 000 ember hagyja el az országot.
A megtorlásokat a KGB vezetője, Szerov hadseregtábornok irányítja. Az oroszok sok foglyot ejtenek, polgári személyeket hurcolnak el, s az újra alakított ÁVH, az ún. R csoport segítségével deportálásokat kezdenek. Főleg 14-20 év közötti fiatalokat szállítanak előbb Ungvár börtönébe, majd tovább a Szovjetunióba. A deportáltakról a hivatalos statisztika hallgat, míg a nem hivatalos források ezeknek számát 25 000 — 40 000 főre teszik. Feltételezések szerint később kb. 10 000 deportáltat hazaengednek, de a Szovjetunióban maradtak vagy ott elpusztultak száma így is 15-20 000-re becsülhető.
A Központi Statisztikai Hivatal korabeli adatai szerint Budapesten 1 945, vidéken 700 harci cselekményekkel kapcsolatos halálesetet jelentettek be. Nicolaus Rockberger svéd történész a forradalom 40. évfordulóján tartott előadásában viszont 23-30 000 halottról tesz említést.
A sebesültek száma a hivatalos adatok szerint Budapesten 11 513, vidéken 1 458. Más források ennek sokszorosáról, de legkevesebb 19-25 000 sebesültről szólnak.
A korabeli hivatalos adatok szerint a forradalom idején 26 embert lincseltek meg és 200-an estek el a régi rendszer védelmében. A nem hivatalos források adatai ehhez igen közel állók: Az egész forradalom idején a régi rendszer védelmében elesett „kommunista halottak" száma összesen 239. A szovjet csapatok emberveszteségét 670 főre teszik, míg más források ennek többszörösére szólnak.
A korabeli hivatalos adatok szerint a bíróságok 1956. december 20. és 1961. december 13. között 16 000 embert ítéltek halálra, és ebből 289-et végeztek ki. A nem hivatalos források viszont arról szólnak, hogy minden bírósági eljárás nélkül ezreket végeztek ki.

November 14. Eisenhower amerikai elnök üzenetet intéz a magyar néphez:

> ***„Szívünk mélyéig együtt érzünk a magyarokkal és minden lehetőt megteszünk a szenvedők gyámolítására. Az Egyesült Államok kormánya azonban nem javasolja és soha nem is javasolhatta azt, hogy védtelen lakosság nyílt forradalmat kezdjen olyan hatalom ellen, amelyet legyőzni nem tud."***
>
> A kérdés csak az, ha a magyarok mindezt előre látva nem kezdenek forradalmat, milyen lenne ma Európa, és milyen lenne a világ?

November 22-én, miután szabad elvonulást ígérnek, a jugoszláv követségről távozó Nagy Imrét és kíséretét a budapesti szovjet helyőrségre, majd onnan Romániába viszik, ahonnak 1958-ban visszaszállítják Magyarországra. Másfél éven át vádiratot hordanak össze ellene és társai ellen, és 1958. február 6-án megkezdik a tárgyalást. Az ítéleteket 1958. június 15-én hirdetik ki: **A bíróság halálra ítéli Gímes Miklóst, Szilágyi Józsefet, Maléter Pált és Nagy Imrét. A halálos ítéleteket 1958. június 16-án végrehajtják.**

Halálraítélt cellája: priccs és kübli.

1961 decemberéig még ezrével osztják a halálos ítéleteket. A fiatalkorú elítéltek esetében megvárják, hogy töltsék be 18-ik életévüket, s csak azután végzik ki őket.

MAGYARORSZÁG 1956-OS EMBERVESZTESÉGE

Az első számoszlopban a hivatalos, a másodikban a nemhivatalos, becsült adatok:

Halottak:	2 645	23- 30 000
Kivégzettek:	293	2- 3 000
Deportáltak:		15- 20 000
Menekültek:	180 000	200-220 000
Összesen:	182 938	240-273 000

40 évvel az 1956-os forradalom után még nem sikerült feloldani a hivatalos és nem hivatalos statisztikai adatok közötti, az emberveszteségben jelentkező 57-90 000-es különbözetet. Az 1989-es fordulat nyomán hatalomra került kormányok a békés rendszerváltás jegyében mellőzték a felelősségrevonást. A Rákosi-rendszer kiszolgálói, a sortüzeket parancsolók és azok elkövetői, a halálos ítéleteket hozó bírák, a bíráskodás nélküli kivégzéseket vezénylők és végrehajtók többsége a Kádár-rendszerben magas katonai, politikai vagy más beosztásokba került. Egy részük magas nyugdíjat élvezve él, más részük a rendszerváltás után — alig megváltozott politikai színben — a közélet kiemelkedő szereplője. Érdemes némelyikük 1956 utáni életútjáról is szót ejteni:
Dékány István ezredes, 1955-56-ban az ÁVH vezetője. Valószínűleg Magyarországon él. **Domokos József** jogász 1954-58 között a Legfelsőbb Bíróság elnöke, a legtöbb ítéletért felelős személy 1971-ben hal meg. **Gerő Ernő** 1956-tól 1960-ig a Szovjetunióba emigrál, majd visszatér Magyarországra és 1980-ban bekövetkezett haláláig fordítóként él. **Hegedűs András** miniszterelnök a Szovjetunióba emigrál, majd 1960-ban visszatér Magyarországra és szociológus lesz. Budapesten élvezi nyugdíját. Állítólag Horn Gyula tanácsadója. **Horn Gyula** 1956-ban az ÁVH kötelékében szolgál, 1994 óta Magyarország miniszterelnöke. **Kádár János**, miután Moszkvából visszatér, 1956-tól 1988-ig az MSZMP főtitkára, 1989-ben hal meg. **Münnich Ferenc** 1967-ben bekövetkezett haláláig Kádár és Moszkva feltétlen híve, a Minisztertanács elnöke. **Piros László** hentes, az ÁVH parancsnoka, 1956-ban belügyminiszter. Moszkvába menekül, november 4-én a KGB oldalán résztvesz a szovjet invázióban. Hazatérése után a Szegedi Szalámigyár igazgatója. **Rákosi Mátyás** 1956-ban történt leváltása után a Szovjetunióba emigrál és ott él 1971-ben bekövetkezett haláláig. **Tucsek** népbíró, a legtöbb halálos ítéletért felelős személy magas nyugdíját élvezi Magyarországon.

Néhány más 1956-os szereplő forradalom utáni életútja: **Bibó István** életfogytiglani börtönbüntetést kap. 1964-ben történt szabadulásától 1979-ben bekövetkezett haláláig könyvtáros. **Dónáth Ferenc** előbb Romániába kerül, majd 12 év börtönre ítélik, 1960-ban szabadul. 1986-ban bekövetkezett haláláig a demokratikus ellenzék kiemelkedő alakja. **Gosztonyi Péter** történész 1956-ban a Kilián-laktanyában katonatiszt, Svájcba emigrál, ahol a Kelet-Európai könyvtár igazgatója. **Göncz Árpád** írót 1956 után életfogytiglanra ítélik, szabadulása után a demokratikus ellenzék tagja, 1990-től köztársasági elnök. **Király Béla** hivatásos katonatiszt, a forradalomban a Nemzetőrség és Budapest fegyveres erőinek parancsnoka az USA-ba emigrál, ahol 1982-ig egyetemi tanár. 1989-es hazatérése óta országgyűlési képviselő. **Kopácsi Sándor** 1956-ban a Budapesti Rendőrfőkapitányság vezetője, a forradalom híve. A Nagy Imre perben életfogytiglanra ítélik, majd 1963-ban szabadul, 1975-ben Kanadába emigrál. 1989-ben visszatér Magyarországra. **Mindszenty József** bíboros 1956-ban a budapesti amerikai követségre menekül, ahonnan 1971-ben külföldre toloncolják. 1975-ben bekövetkezett haláláig Ausztriában él. **Pongrátz Gergely** agronómus 1956-ban a Corvin közi fegyveres csoport parancsnoka. 1956-ban az USA-ba emigrál, 1989 után visszatér Magyarországra. **Rácz Sándor** munkás, 1956-ban a Nagybudapesti Munkástanács elnöke, életfogytiglani börtönre ítélik, 1963-as szabadulása után lakatos. 1988-tól aktív közéleti szerepet tölt be. **Tildy Zoltán** református lelkészt, kisgazda politikust, egykori köztársasági elnököt, a Nagy Imre kormány államminiszterét 6 év börtönre ítélik, 1960-ban szabadul, 1961-ben meghal.

CSAK HALKAN

1996. október 23-a esős, hideg és szeles napjának reggelén negyedmagammal kimentem a rákoskeresztúri új köztemető 301-es parcellájához. A gyalogutak kereszteződéseiben szürke esőköpenyes rendőrök álltak... A harangláb körül tanáruk kíséretében öt-hat diák; — mécsest gyújtottak, és halkan, egészen halkan elénekelték a Himnuszt. Halkan, egészen halkan mi is velük együtt énekeltük:
Isten, áldd meg a magyart!

Összeállította: Molnár-Veress Pál

(Főbb forrásmunkák: Csonka Emil: A forradalom oknyomozó története, Veritas kiadó München, 1981; Pongrátz Gergely: Corvin köz 1956, a szerző kiadása 1982; Molnár Miklós: Egy vereség diadala, Budapest, 1991; Magyar József: A mi forradalmunk (öt részes), valamint: A remény és halál 19 napja — dokumentumfilm, Budapest, 1996.)

Mit látott ő 56-ból? Mit tud ma ő 56-ról?

Mint meglett ember, úgy jöttem meg...

Hatvanévesen. Őszülő hajjal, gyöngülő szemmel. Néha makacskodó szívvel. Életem nagyobb felével más ég alatt, más emberek között. Ment minden sebezhető várakozástól. A kivert kutya hűségével, de megalázkodás nélkül. Hogy még egyszer lássam. Így léptem ki a gépből magyar földre.

Ami a fiatalságnak ma történelem, az a mi életünknek még része volt. Az iskolai tankönyvek szűkszavúsága és a magunk sokszor most is felsajgó szemtanúsága közt áthághatatlan mélység tátong. Talán jó is, hogy így van. Ha közben meg nem lopják, ki nem sajátítják azt, ami egykor egy nemzetet megmozgatott és egy világot megdöbbentett. Amit nem örökített meg a televízió, mint a tüntetőket a Mennyei Béke terén. Azt a fejkendős,ráncos kis öregasszonyt, aki az Országház előtti térről egy lábánál fekvő ruhakupac mellől kiáltott oda az ablakból lövöldözőknek: *„Ha a fiamtúl nem sajnáltátok...”* Nem hallhatták, amit kiáltott, mégsem hagyták, hogy befejezze. Vagy azt a valószínűtlen csöndet a mentőautóból felropogó sorozat után. És azokat a fedetlen fővel, könnytől csillogó szemmel álló pestieket, akik a Himnuszt énekelték akkor, ott a Bródy Sándor utcában. A járdára felfutó orosz tankot a Múzeum kávéház előtt. A Kálvin téren lángban álló sárga villamosokat. A Kilián laktanya porrá lőtt sarkát. A kapualjba húzott, megmerevedett holttesteket. Számomra mindez nem csupán történelmi adat, lábjegyzet egy szöveg alján. Nem diplomatikusan kimagyarázható *esemény*. A pártos szóképzés szemfényvesztése sokunkat nem kábít el: a túlélő szemtanúnak a „rendszerváltás” nem holmi választási eredményt jelöl, hanem egy ideológia csődjét, az egyetlen helyesnek kikiáltott ideológiáét, amely ellenvéleményt nem tűrt el, más pártot nem engedélyezett, minden kritikát súlyosan büntetett, történelmet hamisított, rádióadásokat zavart, besúgóhálózatával behálózta az egész társadalmat, lezárta határainkat és kiszakította az országot Európa szívéből. Látványos május elsejékkel, a megfélemlítettek felvonulásaival tömjénezte önmagát. Kezében volt a törvényhozás, a végrehajtás, a hatalom minden eszköze. De még ennél is többre vágyott: a nemzet *lelkére*. Íróival, költőivel dicshimnuszokat íratott. A *Hűség és hála éneke* és *a szocialista realizmus* egész elmélete, gyakorlata egyetlen célt szolgált — az átgondolt, módszeres félrevezetést.

1956 őszén újságíróként jártam a füstszagú, romos fővárosi utcákat; reményvesztett férfiakkal, könnyező asszonyokkal beszéltem, elfásult öregekkel, menekülőkkel. Az újság második száma már be sem ért az Egyetemi Nyomdába: a beözönlő szovjet tankok nyikorgó hernyótalpai a remény utolsó szikráját is eltaposták.

Tízezrek váltak földönfutóvá. Megcsonkult családok, városiak, vidékiek vágtak neki a rettegett aknazárnak. Sokan túl sem élték a menekülést. Mások szétszóródtak a nagyvilágban, mint egy kozmikus katasztrófa porszemei.

Sohasem felejtem el azt a fiatalasszonyt a Hegyeshalomtól Parndorf felé menő országút közelében, aki már majdnem átlépte az életet jelentő dűlőutat, mikor a karjában felsírt a gyerek. A hangra egy farkaskutya ugatni kezdett. Valahol a hátam mögött váratlanul felkalapált egy géppuska. Örökkévalóságnak tűnt akkor nekem, míg a beálló csöndben, a havas sárban kúszva-araszolva leértem hozzájuk. Most csak az emlékük kísért meg néha.

Eisenstadtban ért a karácsony. A díszes, nagy fenyőfa pislogó gyertyái körül sokunknak a sírás szorongatta a torkát. Magunkra gondoltunk. Meg azokra, akik otthon maradtak.

*

Húszévesen kerültem Svédországba. Félig-meddig itt voltam fiatal. Voltam nyomdászinas Lundban, vakoskodó egyetemista, Stockholmban ötnyelvű műszaki fordító. Itt nősültem. A kislányom svédül szólt hozzám, mikor felém nyújtotta a karját. Azt hiszem, álmomban én is így beszélek.

1969-ben kezdtem tanítani a Népegyetemen. Előbb németet, aztán magyart. Több mint huszonöt éve svéd nyelvtanár vagyok. Szabad időmben írok, skandináv lírát, prózát fordítok. Egy nyelvkönyvemet közben Pesten is kiadták, pár cikkem ott is megjelent, engem valami mégis mindig visszatartott a határ innenső oldalán. Nem csupán a BM. Évtizedekig.

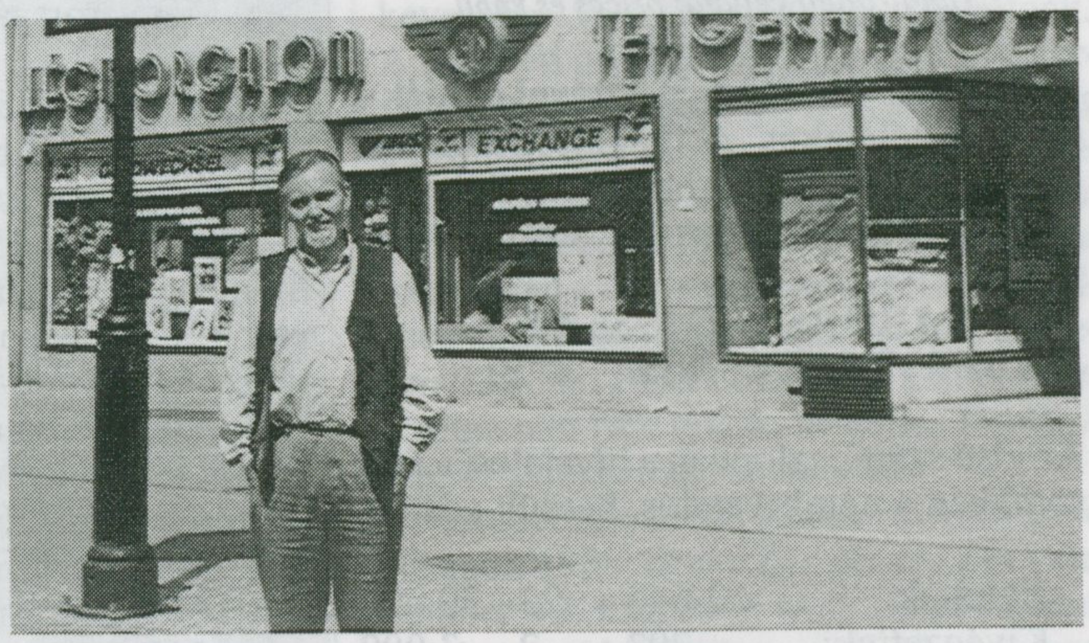
Most, hogy egy kötetnyi műfordításom épp kiadásra vár Budapesten, és a Duna Televízió is jelentkezett, hogy ha lejönnék, forgatni szeretnének velem a Halászbástyán, alig egy hetem maradt rá, hogy a kérdésre válaszoljak.

Az otthoni ismerősök lassacskán megfogytak, szétszóródtak. Cselényi László filmrendező várt rám a Ferihegyen. Amennyire az idejéből tellett, ő kalauzolt, még otthonába is meghívott. Nála ismerkedtem meg Tamás Gáborral és finn feleségével Tyresöből. „Legalább húsz esztendeje akarok találkozni veled!”— mondta Gábor meglepetten és a felesége, kisfia is vele nevettek. Ők is jól tudnak magyarul. Feledhetetlen délutánt töltöttünk együtt Budán.

Szokatlan volt, hogy mindenütt magyarul beszélnek körülöttem. Porosnak tűntek a kisebb utcák. Meglepett a sok szürke Trabant, a sok rövid szoknya, az üzletek választéka és a rengeteg turista mindenütt. De ugyanúgy az aluljárókban alvó hajléktalanok, a kezüket imára kulcsoló, kéregetni sem képes, üres tekintetű nyomorékok is.

A szállodai portán mindig valami sürgős üzenet várt: „Kerestelek fél hatkor. Holnap a Széchényi Könyvtárban elérsz.” „16.45. A tévétől hívást kérnek.” „Ha az interjú megfelel, várom a szálló társalgójában a fényképésszel.” „A lexikont elintéztem. A Rádió műsorvezetője felhív.”

A taxis hangosan gondolkodik mellettem: *„Mennyit vártuk, hogy végre megváltozzon az a nyomorult élet és aztán olyan gyorsan jött minden, hogy neki se készülhettünk. Most szemesnek áll a világ, ahogyan mondani szokták... De ha szerencsénk van, még lehet belőle valami. Mint Ausztriában. Vagy Svédországban. Csak adnának rá időt, hogy megtanuljunk úszni, mielőtt a mély vízbe érünk. Meg egy tisztességes bírót megbízható stopperórával!”*

Mint meglett ember, úgy jöttem meg... 40 év után újra Budapesten. Mervel Ferenc, lapunk munkatársa, akinek fontosabb életrajzi adatait az Új Kéve egy korábbi számában közöltük, 1996. november 26-án tölti hatvanadik évét. Életére és alkotó munkásságára Isten gazdag áldását kérjük.

Előbb szinte mindenhová gyalog indultam. A harminckét fokos melegben jólesett a Vörösmarty téri Zserbó fehér asztalkája mellől elnézni a járókelőket, hallgatni a zenét, belecsöppenni a belvárosi délutánba így hatvanévesen, majd egy fél emberöltő után.

Sürgés-forgás közben mindig megfogadtam, hogy holnap visszajövök ehhez, vagy ahhoz a standhoz, veszek görögdinnyét, barackot, meggyet. Aztán más üzenet várt és másnap se futotta rá az időmből.

Felfedeztem néhány éttermet Pesten és Budán, kávéztam a Hilton előtt, de arra már nem tellett az időmből, hogy körülnéztem volna egy élelmiszerboltban. Valóban elrepült ez az egy hét.

Elutazásom napján a Mozart kávéház előtt valaki megáll az asztalomnál: „Elnézést, nem Feri? Ó, úgy örülök, hogy látlak, mert nincs meg az új számotok..." Szöllősiné volt Stockholmból.

Ami kimaradt?

Nos, jólesett *hazajönni* Stockholmba. A harminckét fok után kellemes volt a megszokott huszonegy Arlandán.

A benyomásaim?

Erre nehéz lenne így hirtelenében válaszolnom. Talán annyit, hogy *hazajöttem*, és *otthon* jártam.

Cserebogár, sárga cserebogár.

Mervel Ferenc

Povl Bang-Jensen

a magyar ügy skandináv áldozata

1958. január 24-én négy férfi ment fel a New York-i ENSZ-székház tetejére és elégetett egy iratcsomót, mely 81 tanúkihallgatási jegyzőkönyvet tartalmazott. Az elégetett jegyzőkönyveket az a Különbizottság vette fel, melyet az ENSZ Közgyűlése egy évvel korábban az 1956 évi magyar forradalom kivizsgálásával bízott meg. Az iratok égetését végző urak közül az egyik a dán Povl Bang-Jensen, a Különbizottság helyettes titkára volt. Az iratok megsemmisítését az ENSZ főtitkára, Dag Hammarskjöld rendelte el egy nappal korábban.

Közel két évvel az iratok elégetése után, 1959. november 26-án reggel Bang-Jensent halva találták egy New York-i előváros parkjának lovaglóösvényén. A rendőrségi jelentés szerint öngyilkosságot követett el, de a halála körül annyi tisztázatlan kérdés merült fel, hogy a hivatalos jelentés ellenére mind a mai napig sokan úgy vélik, hogy politikai gyilkosságnak esett áldozatul.

Mi áll ezeknek az eseményeknek a hátterében? Miért égették el az iratokat? Ha öngyilkos lett, miért akart véget vetni életének? Ha pedig gyilkosság áldozata lett, akkor kik akarták eltenni őt az útból?

Félő, hogy nem lehet minden kérdésre választ adni, de sok mindenre sikerült fényt deríteni. Bang-Jensen esete egyúttal fogalmat ad az ENSZ kulisszái mögött folyó munkáról a hidegháború éveiben.

Ki volt Povl Bang-Jensen?

1909-ben Koppenhágában született és ott is nevelkedett. Jogot végzett, tíz évig dolgozott ügyvédi irodában, és röviddel a második világháború kitörése előtt, továbbtanulási szándékkal kiment az USA-ba. A háború kitörése és Dánia német megszállása után a washingtoni dán követség szolgálatába állt. Az ellenállási mozgalomnak volt egyik külföldi támasza és irányítója. 1949-ben az ENSZ-nél vállalt állást. Kollégái, barátai Dániában és az USA-ban egyaránt a legnagyobb elismeréssel beszéltek róla. Igen nagytudású, liberális életfelfogású emberként ismerték.

Megalakul a Különbizottság

Mikor a magyar kérdést kivizsgáló Különbizottság az ENSZ Közgyűlésének határozata alapján 1957 januárjában megalakult, Povl Bang-Jensen a bizottság titkárának, az angol William Jordannak lett az első helyettese.

A Különbizottság feladata nem volt könnyű, hiszen az akkori szovjet és magyar hatóságok mindent megtettek, hogy a munkát megnehezítsék. A szovjet álláspontot mindenki ismerte, hiszen néhány hónappal korábban, mikor a magyar helyzet a legválságosabb volt, a szovjet a vétójogát használva akadályozta meg, hogy a magyar válságot a Biztonsági Tanács a napirendjére vegye. A hivatalos magyar álláspont szerint az, ami 1956-ban történt, „magyar belügy", és a „Különbizottság puszta léte sérti az ENSZ alapokmányát."

Ezek után nem volt meglepő, hogy a magyar hatóságok mind az ENSZ-főtitkár személyes megbízottját (Philippe de Seynes), mind a Különbizottság tagjait megakadályozták abban, hogy a helyszínen, Magyarországon tájékozódjanak a magyar helyzet felől.

A Különbizottság tényanyagot gyűjtött a készülő jelentéshez, többek között számos magyar menekültet hallgatott ki tanúként. Ez utóbbiak közül 81-en kérték, hogy a tanúvallomásukat névtelenül tehessék meg, tekintettel a saját és otthonmaradt hozzátartozóik biztonságára. Ezt az ígéretet meg is kapták.

Bang-Jensen kezdetben a tanúkihallgatások előkészítésével és lebonyolításával foglalkozott, később pedig résztvett a Különbizottság jelentésének az elkészítésében is.

Munkakörülmények az ENSZ-ben

Bang-Jensen magatartásának a megértéséhez ismerni kell a körülötte uralkodó körülményeket. Az ENSZ, mint nemzetközi szervezet, a személyzetét a tagállamok állampolgárai közül verbuválta, így a szovjet blokk embereit is szép számban találhattuk meg az ENSZ különböző szervezeteiben. Az ENSZ tapasztalatai a szovjet blokkból jövő tisztségviselőkkel szemben nem voltak a legjobbak. A magyar válság idején még csak alig egy évtizede működött a világszervezet, de a rövid idő ellenére, csak a Titkárságról, 12 szovjet tisztviselőt kellett az ENSZ-nek eltávolítania meg nem engedett ügynöki tevékenység miatt.

Bang-Jensen, mint régi ENSZ-tisztviselő ezeket a körülményeket jól ismerte és ezért fokozott gonddal kezelte a tanúk titkos névsorát és a bizalmas iratokat. Az elővigyázatosságra sajnos nagy szükség volt. Mikor a Különbizottság európai körútján volt, akkor történt Genfben, hogy Bang-Jensen a bizalmas iratokat tartalmazó szekrényt egy reggel felnyitva találta. Néhány nappal később feltörték a hivatali íróasztalát is. E figyelmeztető jelek ellenére több bizottsági tag ellenkezését váltotta ki az az óvatosság, amit Povl Bang-Jensen tanúsított.

Ellentétek a Különbizottságban

A Különbizottság egyes tagjai között kialakult feszültség még tovább terjedt később, mikor a jelentés megszövegezésére került sor. Vitára adott okot például

Kádár helyzetének az értékelése 1956 novemberének első napjaiban. A jelentés egyik fogalmazványában erről csak annyit szóltak, hogy Kádár november 2-án, 3-án gondolta át politikai jövőjét. Povl Bang-Jensen a Különbizottság rendelkezésére álló anyag alapján bizonyítva látta, hogy Kádár november 1-től kezdve a kormány megalakításáig de facto a szovjet hatóságok foglya volt, ezért szívósan érvelt amellett, hogy a Szovjetuniónak ez a durva beavatkozása a magyar belügyekbe ne maradjon ki a jelentésből. Neki köszönhető, hogy a jelentés végleges szövege a Szovjetunió számára sokkal terhelőbb, mint a korábbi fogalmazvány, miszerint Kádár és Münnich november 1-én este a budapesti szovjet követségre ment. Kádárról legközelebb november 4-én jött hír Moszkvából, és ott is alakította meg a kormányát.

A jelentés VII. fejezete, ami a második szovjet katonai beavatkozás politikai hátteréről szól, szintén konfliktusokra vezetett a Különbizottságon belül. Bang-Jensen a főnökének írt feljegyzésében nem kevesebb mint negyven hibáról és húsz kihagyásról beszél. Mivel sem a főnöke, William Jordan, sem a jelentésért felelős K. C. O. Shamm nem akarta tekintetbe venni Bang-Jensen hibajegyzékét, egyenesen a bizottság elnökéhez, Alsing Andersenhez fordult az észrevételeivel, aki azokat megértéssel fogadta. A Különbizottság következő ülésén Shann kelletlenül ugyan, de engedett az elnök kérésének és több változtatást eszközölt a kéziraton. Ezt követően azonban Shann már nem volt hajlandó Bang-Jensennel együttműködni, annak ellenére, hogy a bizottság elnöke erre külön kérte.

A példákat lehetne tovább sorolni, de a fentiek alapján kialakult kép Povl Bang-Jensenről nem változna meg. Védte a tanúkat, az igazságot szenvedélyesen kereste, és küzdött azért, hogy a tények bekerüljenek abba a dokumentumba, aminek az elkészítésével az ENSZ közgyűlése megbízta a Különbizottságot.

Sajnos Bang-Jensen ambíciói konfliktusokhoz vezettek, és 1957 augusztusában a Különbizottság titkárhelyettesi teendői alól felmentették.

A titkos iratokat elégetik

Povl Bang-Jensen kálváriája az ENSZ-ben ezzel nem fejeződött be. Az ő karrierjének a titkos iratok tárolásával kapcsolatos újabb problémák vetettek véget.

Miután a Különbizottságtól megvált, a bizalmas iratok tárolása még mindig Bang-Jensen feladata volt. Egy alkalommal, mikor egy iratot ki kellett adnia, kiderült, hogy az iratokat az ENSZ épületén kívül helyezte el egy páncélszekrényben. A főnöke ugyan felszólította, hogy az összes bizalmas iratot azonnal adja le és bízza a Titkárság gondjaira, de ő erre nem volt hajlandó. Magyarázatként megmondta, hogy naívság lenne azt hinni, hogy az iratok a Titkárságon, vagy bárhol másutt az ENSZ épületében biztonságban lennének. Dag Hammarskjöldnek ez ügyben írt feljegyzésében elmondta a Különbizottságban végzett munka idején szerzett tapasztalatait, emlékeztette a főtitkárt, hogy külön felhatalmazás alapján garantálta a tanúk névtelenségét, és végül kijelentette, hogy az ENSZ biztonsági rendszere oly gyenge, hogy bűnös könnyelműség lett volna az iratokat az ENSZ székházában tartani.

Ezt a feljegyzést a főtitkár elküldte véleményezésre a Különbizottság elnökének, Alsing Andersennek, aki a válaszában minden lényeget illető kérdésben Bang-Jensen oldalára állt. Írásában emlékeztet arra, hogy politikai kémek mindenütt vannak, és hiba lenne az óvatosságot Bang-Jensen rovására írni. Majd így folytatja: „Semmi kétségem sincs afelől, hogy a kommunisták nagy árat fizetnének a Különbizottság irataiért, különösen a tanúk névsoráért". Végül javasolja, hogy a titkos iratokat az ENSZ őrizetére kellene bízni, de hozzáteszi: „a legbiztosabb lenne az iratokat elégetni".

1957. november 25-én Povl Bang-Jensent teljesen váratlanul az ENSZ orvosi rendelőjébe hívták. Az orvos úgy értesült, hogy túldolgozta magát, ki van merülve, és esetleg pszichiátriai kezelésre van szüksége. Bang-Jensen biztosította az orvost, hogy erről nincs szó, remekül érzi magát. Az orvos is látta, hogy az aggodalom alaptalan volt.

Az eset nagyon elgondolkoztatta Bang-Jensent. Még aznap este megbeszélte a hivatali helyzetét a feleségével. Belátták a veszélyt, hogy az ellenségei esetleg el akarják tenni az útból. A pszichiátriai kezelés ürügy lehetett, amire utalva hihetővé lehetne tenni egy később megrendezendő „öngyilkosságot". Elhatározták, hogy Povl egy levélben megírja a feleségének a munkaköri helyzetét és az öngyilkossággal kapcsolatos álláspontját. Ebben olvashatjuk a következőt: „ ...az öngyilkosság összeférhetetlen az alaptermészetemmel és a vallási meggyőződésemmel. Ha bármi, ezzel ellenkező tartalmú írás kerülne nyilvánosságra, azt hamisításnak kell tekinteni, még akkor is, ha azt a saját kézírásommal írtam."

A Bang-Jensen ellen működő erők közben tovább dolgoztak. Az állásából 1957. december 4-én azonnali hatállyal felfüggesztették és az ügyét kivizsgálásra átadták egy fegyelmi bizottságnak. Ez a bizottság 1958. január 18-án előzetes jelentést adott ki a munkájáról, és ebben többek között indítványozzák a titkos iratok megsemmisítését. Hat nappal később, január 24-én, a főtitkár jóváhagyása után égették el az iratokat az ENSZ székházának a tetején, mint ahogy erről már korábban szó volt. Povl Bang-Jensen az iratok elégetését helyeselte.

A Bang-Jensen-ügy ezzel kilépett az ENSZ kereteiből és híranyaggá vált a világsajtó valamennyi számottevő orgánumában. Újsághírek jelentek meg arról, hogy magas beosztású ENSZ-tisztviselők üldözik. A New York Times egyik cikkében helyeselte az iratok elégetését, nem vonta kétségbe Bang-Jensen becsületes szándékait, de megkérdőjelezte a dán diplomata ítélőképességét.

Az ENSZ-karrier befejeződik

A fegyelmi bizottság zárójelentése után 1958. július 10-én hozták meg a döntést: Bang-Jensent megfosztották az állásától. Ezt az ENSZ fellebbezési hatósága sem változtatta meg.

A közel 50 éves diplomata, öt gyermekes családapa az elbocsájtással nehéz helyzetbe került: elkezdett állást keresni. Barátja, Niels Bohr, a Nobel-díjas fizikus ír ajánlólevelet számára. Kéri a dán külügyminisztériumot, hogy vegyék vissza külügyi szolgálatba. Minden kísérlete egy megfelelő állás megszerzésére kudarcba fulladt. Végül a CARE nevű segélyszervezetnél kap egy igénytelenebb állást 1959 elején, ami legalább egy íróasztalt és bizonyos anyagi bázist ad számára.

Povl Bang-Jensen változatlanul küzd az igazáért. Bizonyítani akarja, hogy a korábbi aggodalmai a Különbizottságban nem voltak alaptalanok. 1959. augusztus 25-én beszél a kommunista oldal egy — valószínűleg magyar — ügynökével, aki tud arról, hogy a bécsi tanúvallomásokról titokban bejátszott hangszalagok hol vannak. Ha ezeket sikerül megszereznie, bizonyítani tudja az ENSZ felé, hogy valóban szabotázs történt a Különbizottságban úgy, ahogy ő ezt korábban állította. Az ügynök utal a nehézségekre, de nem zárkózik el, újabb találkozót beszélnek meg két nappal később, de a hangszalagot nem hozza el.

Az utolsó napok

Az álláskereséssel eltöltött nehéz hónapok után, 1959 őszén Bang-Jensen nyugodt, harmonikus életet él. A feleségével november elején még két esti programot szervez, egyszer moziba mennek, a másik alkalommal előadást tart egy egyesületben. 1959. november 21-én, szombaton, elviszi a lányát, Karent a barátnőivel együtt a városba, vacsorára hívja meg őket, vasárnap délelőtt családjával templomba megy és még egy kellemes délutánt töltenek együtt.

Hétfőn, 1959. november 23-án reggel Povl Bang-Jensen szokás szerint kb. 7.40-kor munkába indul. A gyerekei, a felesége nem találtak a magatartásán semmi különöset, pedig a családja ekkor látta Povlt utoljára életben. Zsebében vitte a revolverét, ami arra utal, hogy fel volt

készülve valami rendkívüli eseményre. Aznap reggel a munkahelyén már nem jelent meg, a holttestét három nappal később, csütörtökön, a Thanksgiving Day reggelén találták meg az Alley Pond Parkban, New York egyik elővárosában. A revolvere a kezében volt, búcsúlevelet találtak a tárcájában, öngyilkosságra utaló tartalommal. A levélben többek között azt írja, hogy „alábecsültem a velem szembenállók erejét" és minden kommentár nélkül áll: „6A", az a házszám a bécsi Wallnerstrassen, ahol a Különbizottság a magyar tanúkat kihallgatta. A rendőrségi jelentés szerint Povl Bang-Jensen öngyilkosságot követett el.

Két amerikai újságíró, De Witt Copp és Marshall Peck tovább nyomozott Bang-Jensen ügyében. A munkájuk eredményét könyvalakban tették közzé 1961-ben.

Az ő adataik alapján bizonyítottnak tekinthető, hogy

— a holttest szerdán késő délután még nem volt ott, ahol csütörtök reggel megtalálták;

— szerdán este 11 óra körül lövés dördült el a parkban; és hogy

— szerda délután egy ismeretlen Buick parkírozott a lelőhelytől nem messze. Egy járókelőben gyanút keltett, hogy a hátsó ülésen több rendszámtábla hevert. Azt hitte, hogy a kocsi lopott, jelentette is a rendőrségnek, de mire azok kijöttek, a kocsit elvitték. A rendőrség ügyintézése kifogásolható, mert:

— a környéken lakók közül több fontos tanút nem hallgattak ki;

— a boncolás megkezdésére a jegyzőkönyv két időpontot ad meg;

— nem ad pontos becslést arra nézve, hogy a halál mikor következett be;

— nem mond semmit arról, hogy hétfő reggeltől szerda estig Bang-Jensen hol volt, mit csinált, kikkel találkozott.

Az elmondottak sok mindenre derítenek fényt, de egyúttal számos új kérdést vetnek fel, amire nincs válasz.

— Az ENSZ történetében először fordult elő, hogy hivatalos iratokat megsemmisítettek. Mi volt az oka annak, hogy az ENSZ a Különbizottság iratait illetően nem követte a megszokott iratkezelési rendjét?

— Tudva azt, hogy Bang-Jensen karrierje már tönkre volt téve és befolyása nem volt, miért volt fontos az ellenfeleinek, hogy eltegyék az útból?

— Miért állítja a rendőrség, hogy öngyilkosság történt, annak ellenére, amit Povl Bang-Jensen 1957 novemberi levelében írt az öngyilkosságról? Meg sem vizsgálta a rendőrség, hogy nem egy „megrendezett öngyilkosság"-ról volt-e itt szó?

— Ha az eltűnése napjának a reggelén öngyilkossági szándékkal vette magához a fegyverét, miért várt az öngyilkossággal három napig?

— Hol volt, kikkel találkozott, és mi történt vele hétfő reggeltől a haláláig?

A Különbizottság az 1956-os magyar forradalomról egy tárgyilagos, pártatlan dokumentumot produkált, mely más példáktól eltérően az eseményeket nem csak a győzők, hanem a legyőzöttek szemszögéből is tárgyalja. A jelentés a jelenkori történészek számára szolgálhat értékes forrásul. A Különbizottságban a felmerült belső viszályok az ENSZ szervezetének sajnálatos kísérőjelenségei, aminek a tapasztalatait helyes volna levonni. Nem tudjuk, hogy ez megtörtént-e.

Povl Bang-Jensen — mint bárki más — bizonyára követett el hibákat. Úgy tűnik, hogy a Különbizottságban túljátszodta a szerepét. Magatartására az lehet a magyarázat, hogy túlkvalifikált volt, a rábízott feladatok elmaradtak kepességei mögött.

Akár gyilkosság áldozata lett, akár önkezével vetett véget az életének, Bang-Jensen mindenképpen a magyar ügy és a hidegháborús korszak áldozata. Mi magyarok, egy őszinte barátot, az 1956-os magyar forradalom lelkes hívét veszítettük el benne. Személyes érdekeit félretéve védte a tanúk biztonságát, és fontos része volt abban, hogy az ENSZ jelentése az 1956-os magyar forradalom elfojtásáért egyértelműen a Szovjetuniót teszi felelőssé. Minden okunk megvan, hogy 40 éves évfordulónkon hálával gondoljunk rá és ápoljuk emlékét.

Endrédi Gusztáv

Sulyok Vince

FÉLHANGRA

Berozsdáltak a fegyverek,
víz marta meg a puskaport.
A tenger vize fekete
s fehéren füstölög a fjord.

Hol kétszázezer elfutott,
én zártam be a gyáva sort.
A tenger vize fekete
s fehéren füstölög a fjord.

Északra mentettem magam
s lemosakodtam már a port.
A tenger vize fekete
s fehéren füstölög a fjord.

Börtönben küzdőtársaim,
mert, bűntelen, mind meglakolt.
A tenger vize fekete
s fehéren füstölög a fjord.

Zizeg az eső, gyűl a sár,
elrothad lassan, aki holt...
A tenger vize fekete
s fehéren füstölög a fjord.

Oslo, 1957.

KERESZTÉNY

Kilencszázötven éve, 1046-ban halt vértanúhalált a később szentté avatott Gellért püspök, a velencei születésű bencés szerzetes, aki a magyarok keresztény hitre térítésében ismerte fel élethivatását, és Istvánnak, ugyanezt a küldetést felvállalt első királyunknak haláláig hűséges munkatársa, tanácsadója lett. Az új hit és a királyi főhatalom ellen szervezkedő pogány magyarok egyik legfőbb ellenfelüket látták benne, s Budára utaztában rajtaütöttek és felkoncolták, majd — a hagyomány szerint — kocsijával letaszították a Duna felé lejtő meredek mészkőhegyről, amely azóta a nevét viseli. Bár tudjuk, hogy művelt, tollforgató ember volt, írott művei nem maradtak fenn, két róla szóló legendát azonban a magyarországi latin nyelvű vallásos irodalom legszebb darabjai közt tartunk számon.

Újabb régi, patinás egyházi iskolák kerültek vissza Magyarországon alapítóik, építtetőik, a történelmi egyházak tulajdonába — így például a miskolci Lévay József Református Gimnázium, a budapesti Szent Margit Katolikus Leánygimnázium. Ez a viszonylag friss hír akkor volna igazán örvendetes, ha az egyházi iskolák azt a jogos anyagi támogatást is megkapnák a művelődési kormányzattól, ami a működtetésükhöz szükséges. Ehelyett inkább arról kapunk hírt, hogy a kormánykoalíció szócsöveinek tekinthető lapokban szaporodnak az egyház, a papok „kapzsiságáról", „telhetetlenségéről" szóló hangulatkeltő írások, amelyek természetesen elhallgatják azt a tényt, hogy az egyházak egykor a saját vagyonukból tartották fenn közhasznú intézményeiket, iskoláikat, kórházaikat, árva és aggmenházaikat stb, — s ezt a vagyont végérvényesen elvették tőlük.

Ez év kora őszére elkészült a budapesti Dohány utcai zsinagóga rekonstrukciója, s a teljes régi pompájában álló imaházat szeptember 5-ikén a magyar és az izraeli államelnökök, a magyar országgyűlés elnöke, valamint több keresztény egyházfő jelenlétében avatták fel. A millenium évében emelt épület jelkép értékű: Magyarország polgárosodását és szabadságeszményét testesíti meg, hangsúlyozta az ünnepségen Göncz Árpád, Jichak Samir pedig azt emelte ki beszédében, hogy a magyar zsidóság számos kiváló szellemmel gazdagította — mindkét nép dicsőségére — az egyetemes kultúrát.

A norvég főváros közelében fekvő Holmenkollen, az oslóiak kedvelt kirándulóhelye 1903-ban épült, de már műemlékszámba menő, a norvég nemzeti romantika stílusjegyeit viselő fatemplomát négy évvel ezelőtt sátánisták gyújtották fel, s az porig égett. Nyomban a közfelháborodást keltett merénylet után mozgalom indult a templom újjáépítésére, amit a norvég királyi ház is élénken támogatott. Arne Sodal műépítész kapott megbízást az új templom megtervezésére, és azt — példás művészi alázattal — a régi hű másának, tipikus norvég gerendatemplomnak (*stavkyrka*) formálta meg, amelynek egész konstrukcióját négy óriási tetőgerenda hordja. Az új építmény egyetlen modern jellegzetessége az, hogy világosabb, mint eredeti népi mintaképei, lévén az ablakai jóval nagyobbak. A sátánisták szándéka visszájára fordult: az 1996 nyarán felszentelt új fatemplom, Astrid hercegnő esküvőjének színhelye, egyházi rendeltetésén túl nemzeti ereklye is lett, s a réginél nagyobb és féltőbb közmegbecsülés tárgya.

Hosszú ideje legfontosabb, hosszú időre kiterjedő hatású eseménye a magyarországi egyházi életnek az a körlevél, amelyet *Igazságosabb és testvériesebb világot!* címmel a Magyar Katolikus Püspöki Kar intézett „a hívekhez és minden jóakaratú emberhez", tulajdonképpen az egész nemzethez. A körlevélben „a társadalom kritikus lelkiismerete" szólal meg (a *Magyar Nemzet* kommentátorának kifejezése, amelyet ki kell egészítenünk azzal, hogy a társadalomnak a keresztény értékrendet elfogadó részéről van szó, függetlenül attól, hogy ez milyen vallású egyénekből áll) s az általános elszegényedés, reményvesztés, erkölcsi züllés, szellemi eltompulás, a katasztrofális demográfiai apadás körülményei közepette azt a célt tűzi az egyház és a hívek elé, hogy a keresztény értékrend alapján, a keresztény szolidaritás eszméjét felvállalva és gyakorlatba ültetve keressék a kiutat a válságból. Következő számunkban részletesen ismertetjük a körlevelet, s remélhetőleg ekkor már a protestáns egyházak folyamatban levő felzárkózásáról, szerepvállalásáról is hírt tudunk adni.

Szeptember 6-7-ikén látogatott Magyarországra, elsősorban a pannonhalmi apátság fennállásának ezredik évfordulója alkalmából II. János Pál pápa. Sajnálattal jegyezzük meg, hogy az egyébként sok katolikus hívő számára őszinte lelki élményt jelentő látogatás sem a keresztény ökumené, sem a magyar katolikusság számára nem hozta meg a tőle várt eredményeket: a pápa nem találko-

MŰVELŐDÉS

zott az ezeréves bencés apátságban a moszkvai pátriárkával, ugyanis az utóbbi nem fogadta el a meghívást, s nem oldotta meg a magyar katolikusok egyetlen égető problémáját sem, például a felvidéki magyar katolikus püspökség felállítását, az anyanyelvű misék bevezetését a csángók számára. (Értesülésünk szerint az utóbbi gond megoldása ellen Ion Robu bukaresti katolikus püspök azt az érvet hozta fel, hogy a liturgia nincs lefordítva „csángó nyelvre". Hírforrásunk nem említi, hogy ezt hol és ki előtt nyilatkozta, csak remélni tudjuk, hogy nem a pápa szemébe mondott ilyen arcátlanságot.)

Tulajdonképpen II. János Pál pápa és II. Alekszij moszkvai pátriárka ez év ősszel Pannonhalmára tervezett találkozásának alkalmára készült, de hogy ez elmaradt, egyszerűen csak a magyar ismeretközlő irodalom értékes darabja lett vallási-egyházi tárgykörben Nanofszky Györgynek, a Magyar Köztársaság moszkvai nagykövetének *Kereszténység, katolicizmus, ortodoxia* című könyve, amely jól áttekinthető képet nyújt a két legnagyobb keresztény egyház történetéről és szervezeti felépítéséről, hitelveiről és szertartásairól, művészetéről és társadalmi szerepvállalásáról.

Rómába és Nápolyba gyűltek szeptember 9-ike és 14-ike között a világ hungarológusai, hogy részt vegyenek az 1977-ben alakult Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság — ha jól számoljuk — negyedik kongresszusán, amely *A magyar kultúra és kereszténység* cím alatt foglalta össze több szakcsoportban folytatott szakmai tanácskozásait. Bár a helyszín és az alkalom — az első magyarországi keresztény intézmény, a pannonhalmi bencés kolostor és iskola milleniuma — igazolhatta volna az előadások és megvitatott témák katolikus túlsúlyát, jóleső érzéssel nyugtázzuk, hogy a magyar protestantizmus jelenléte is szerepének és jelentőségének megfelelő volt. Kósa Lászlónak, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság alelnökének sajtónyilatkozata szerint „másként nem is lehet megérteni nemzeti kultúránkat. Magyarországon a több vallású társadalom kulturális gazdagodást jelentett." Svédországot az uppsalai egyetem finnugor intézetének hungarológusai, Lars Gunnar Larsson professzor, Dugántsy Becker Mária és Irmeli Kniivilä képviselték a rangos rendezvényen.

Értesítő címmel lapot jelentetett meg a stockholmi Magyar Katolikus Kör. A kétnyelvű lap első számában Berkovits Tivadar, a kör elnöke és a lap szerkesztője ír beköszöntőt, Lars Cavellin nagyprépost emlékezik meg az 1956-os magyar forradalomról, a forradalom hírének az akkori svéd ifjúságra tett hatásáról, és Csúzdi Illés atya közöl a svédországi magyar katolikusokhoz szóló pásztorlevelet. Testvéri üdvözlettel köszöntjük új laptársunkat, s örömünket fejezzük ki svédországi magyar szellemi életünk élénkülése, gazdagodása láttán.

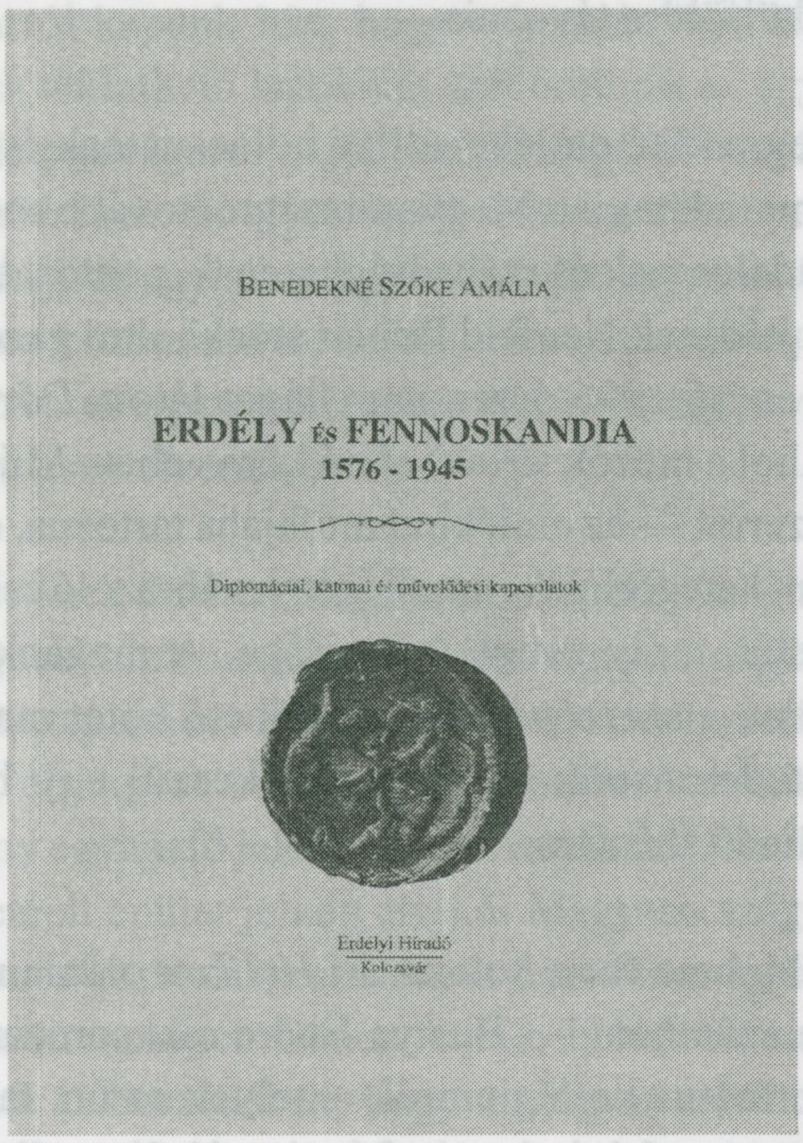
1956-os svédországi megemlékezéseink előadója, Gömöri György, nemcsak a lengyel nyelv és irodalom tanára a cambridge-i egyetemen, nemcsak a lengyel-magyar és angol-magyar művelődési kapcsolatok avatott kutatója, hanem költő is. Magyar költő. Hat magyar nyelvű verseskönyve után (amelyek közül öt jelent meg külföldön és csupán egy Magyarországon) az idén második hazája nyelvén is napvilágot látott egy kötete a cambridge-i Alba Press gondozásában, saját maga és Clive Wilmer fordításában, *My Manifold City* címmel. A költő „sokrétű városa" — amint azt már a kötet Arnold Gross rajzolta címlapja is azonnal elárulja — Budapest, ahonnan huszonkét évesen, az 1956-os forradalom tevékeny részvevőjeként kellett külföldre távoznia.

Megrendítő emléket állít a holocaustnak és a családja megmaradt tagjait Magyarországról tovább sodró 1956-os forradalomnak és szabadságharcnak, pontosabban ezek vérbefojtásának Neufeld Róbert stockholmi gazdasági tanácsos és író 1996 őszén napvilágot látott, *Där åkrarna grät* (Ahol a mezők sírtak) című könyvében. Műve — tartalma szerint — az emlékirat műfajába tartozna, de a szépirodalom kategóriájába emeli igényes ábrázoló és elbeszélő technikája, mély zengésű líraisága. A magánkiadásban megjelent, a szerzőnél megrendelhető kötet magyar fordítása tudomásunk szerint most készül egy budapesti könyvkiadó számára.

Több hete fut a kolozsvári *Helikon* oldalain — nem minden számban! — Bustya Endre cikksorozata arról a hét református kollégiumról, amelyek az ún. tanügyi reformig, az egyházi oktatás felszámolásáig működtek Erdélyben, s az országrész legjobb iskoláinak számítottak. Különös melegséggel ír a jeles Ady-kutató a marosvásárhelyi kollégiumról, amelynek tizenkét osztályát (négy elemi és nyolc gimnáziumi osztályt) maga is végigjárta, s amelynek sok nagynevű tanára és tanítványa közül Bolyai Farkas és Bolyai János talán a legismertebb. Remél-

jük, lesz kiadó, amely az adatokban, gondolatokban és tanulságokban egyaránt gazdag cikksorozatot könyv formájában is megjelenteti.

Benedekné Dr. Szőke Amália lapunk olvasói számára jól ismert finn-magyar, közelebbről finn-erdélyi kapcsolattörténeti tanulmányai *Erdély és Fennoskandia* címmel könyv formájában is megjelentek, melynek bemutatójára szeptember 3-án, a budapesti Litea könyvesboltban került sor. A könyv első része az 1576-tól 1945-ig terjedő időszak diplomáciai és katonai kapcsolatait tárgyalja, s külön fejezetekben szól Báthory István és III. János, Bethlen Gábor és Gusztáv Adolf, majd Brandenburgi Katalin, II. Rákóczi György, Krisztina királynő, X. Károly, II. Rákóczi Ferenc és XII. Károly, az 1741-43. évi svéd-orosz háború, az 1848-49-es magyar szabadságharc, az 1877-78-as orosz-török háború, valamint az első és második világégés korának erdélyi-fennoskandiai összefüggéseivel. A második rész a finn és magyar (közelebbről az erdélyi) művelődési érintkezések történetét taglalja a legrégibb időktől 1849-ig, majd az első világháborún át a két világháború közötti korig. A könyv különös értéke a 264 címet tartalmazó bibliográfia, a helynevek és személynevek gondosan összeállított jegyzéke.

A könyv borítója

Két egész oldalra terjedő interjút közöl a *Svenska kyrkans tidning* egyik utóbbi száma gyülekezeteink régi ismerősével: Helene Müller nővérrel, a Sveriges Kristna Råd (Svédországi Keresztény Tanács) munkatársával. Az interjú a lap *SKS Pressen* című mellékletében található, amely a Sveriges Kyrkliga Studieförbund (Egyházi Művelődési Egyesület) kiadványa, s benne Helene Müller egyebek között egy olyan tanulmányi kör szükségességét hozza szóba, amelynek előadásai, szemináriumai felekezeti, sőt vallási hovatartozástól függetlenül minden hívő emberhez szólnának, és a legtágabb értelemben vett istenhit lélektani, szociológiai, etikai és kulturális kérdéseit taglalnák. Egy ilyen tanulmányi kör munkájában mi, svédországi magyar protestánsok is szívesen részt vennénk — jeleztük a terv felvázolójának.

Az ópusztaszeri, valóban ünnepi órák előtt és után a millecentenárium államilag szervezett ünnepségei nem sugallták, nem sugalhatták azt az áhítatot, amit egy hányatott sorsú, kis lélekszámú, környezetében rokontalan nomád nép hazára találásának tizenegy százados évfordulóján éreznünk kellett volna. A nem államilag szervezett, többnyire a mai országhatárokon kívüli színhelyű rendezvények jó részére politikai feszültségek miatt nem kerülhetett sor. Mindez előre kiszámítható, tudható volt — ezért is volt hiba a millecentenárium *megünneplését* erőltetni a csendes, okos, tanulságokat kereső, nem a múltba, hanem a múlt felől a jövőbe néző, nem a zsurnalisztika, hanem a tudomány jegyében álló *megemlékezés* helyett. Tekintettel arra, hogy a honfoglalásnak, amit a magunk részéről szívesebben nevezünk a Kárpát-medencébe való betelepedésnek, nem is voltak hitelesen felidézhető különösebben nagy eseményei (vagy ha voltak, nem tudunk róluk), a legjobb szándékú és legmaradandóbb hatású ünnepi alkalmak sem ehhez, hanem a magyar királyság megalakulásának eseményeihez, hőseihez kötődtek: Sík Sándor *István király* című történelmi drámájának bemutatója (Budapest), Kókai Rezső szintén *István király* című operaoratóriumának előadása (Tihany), Ratkó József *Segítsd a királyt* című, természetesen szintén Istvánról szóló drámájának színrevitele (Kassa), Erkel Ferenc *István király* című operájának bemutatója (Kolozsvár), Vavrinecz Béla *Gizella, az első magyar királyné* című oratóriumának előadása (Budapest, majd Esztergom), hogy az Árpád-kor még későbbi történelmi személyiségeit idéző alkotásokat (például Szokolay *Szent Margit*-operája) itt most ne is említsük. — Ne essék tévedés: nem ezek ellen a művek ellen van kifogásunk, ellenkezőleg, szeretjük és nagyrabecsüljük őket. De éppen ezért félünk, hogy csupán négy év múlva, a keresztény magyar állam fennállásának ezredik évfordulóján, amikor igazán időszerűek volnának, már nem lesz érdemes újra elővenni őket, mert talán éppen azért vétették elő most, hogy addig rájuk unjunk, s hogy majd az az — indokolt! — ünneplésünk is olyan kedvetlen legyen, mint ez a mostani volt. **VZ**

MAGYAR IGE ÉSZAKON

NOVEMBER

		PROTESTÁNS ISTENTISZTELET				RÓMAI KATOLIKUS SZENTMISE		
2.	szb	11.00	KATRINEHLM	úrv.		10.00	BORÅS	
		15.00	ESKILSTUNA			16.30	JÖNKÖPING	
3.	vas	11.00	VÄSTERÅS			16.30	GÖTEBORG	
		17.00	STOCKHOLM					
9.	szb	11.00	LJUNGBY	úrv.		15.00	VÄSTERÅS	
		17.00	HELSINGBORG					
10.	vas	14.00	MALMÖ			12.30	STOCKHOLM	
		18.00	SÖLVESBORG					
16.	szb		TÅNGAGÄRDE		Egyháztanácsi értekezlet	11.30	LUND	
						15.30	MALMÖ	
17.	vas	11.00	TÅNGAGÄRDE			17.00	HELSINGBORG	
23.	szb	10.00	FORSHAGA	úrv.	Házassági áldás	13.00	VETLANDA	
		16.00	OSLO			16.00	VÄXJÖ	
						18.00	LJUNGBY	
24.	vas	17.00	GÖTEBORG			11.00	OLOFSTRÖM	
						15.00	HALMSTAD	
30.	szb					16.30	JÖNKÖPING	

Figyelem! Az egyháztanács értekezletének kényszerű időpontváltozása miatt Oslóban és Göteborgban a novemberi istentisztelet a korábban közöltektől eltérően egy héttel későbbre került. Az itt közölt időpontok az érvényesek!

DECEMBER

		PROTESTÁNS ISTENTISZTELET				RÓMAI KATOLIKUS SZENTMISE		
1.	vas	17.00	STOCKHOLM			16.30	GÖTEBORG	
7.	szb	?	TALLINN* tessék érdeklődni	úrv.	*Tel: Talur Kati 02-659 03 32*	15.00	VÄSTERÅS	
						18.00	UPPSALA	
8.	vas	?	HELSINKI* tessék érdeklődni	úrv.	*Tel: Lukácsfy 09-53 73 14*	12.30	STOCKHOLM	
						16.00	SÖDERTÄLJE	
14.	szb	11.00	HALMSTAD	úrv.		11.30	LUND	
		17.00	HELSINGBORG	úrv.		15.30	MALMÖ	
15.	vas	11.00	TÅNGAGÄRDE	úrv.		17.00	HELSINGBORG	
		17.00	GÖTEBORG	úrv.				
21.	szb	18.00	SÖLVESBORG	úrv.		13.00	VETLANDA	
						16.00	VÄXJÖ	
						18.00	LJUNGBY	
22.	vas	14.00	MALMÖ	úrv.		11.00	OLOFSTRÖM	
		18.00	LJUNGBY	úrv.		15.00	HALMSTAD	
24.	kdd					23.00	STOCKHOLM	Magyar Ház
25.	szr	17.00	STOCKHOLM	úrv.	Karácsony 1.			
26.	cst	15.00	OSLO	úrv.	Karácsony 2.	16.30	GÖTEBORG	
27	ptk	11.00	KATRINEHLM	úrv.				
		15.00	ESKILSTUNA	úrv.				
		18.00	VÄSTERÅS	úrv.				

Ádventben és karácsony ünnepén istentiszteleteinket a komáromi (Felvidék/Szlovákia) Kálvin János Teológiai Akadémia két hallgatója, Tanító Péter és Tusai Viktória legációs szolgálatai gazdagítják.

új Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja.
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma.

Megjelenik kéthavonta (évi 6 szám).

IV. évfolyam 5. szám, 1996. október

Felelős kiadó:
Veress Zoltán

Szerkesztők:
Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc,
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség:
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Nyomda: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Felelős vezető: Alexander Jenssen

Példányszám: 2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot térítésmentesen kapják.

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel fogadunk a következő számlára:
Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3

nya Kärve

ISSN 1400-8998

Ungerska Protestantiska Samfundets tidning.
Ungarnas ekumeniska forum i Norden.

Utkommer varannan månad (6 nr/år).

Årgång IV. Nr. 5. Oktober 1996.

Ansvarig utgivare:
Zoltán Veress

Redaktörer:
Pál Molnár-Veress
Csaga Szentkirályi, Ferenc Sántha,
Layout:
Mária-Magdaléna Molnár-Veress

Redaktion:
Vintrosagatan 17/1
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Tryckeri: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Chef: Alexander Jenssen

Upplaga: 2000 ex

Församlingsmedlemmar får tidningen gratis.
Gåvor till utgivning emottages med tacksamhet på följande postgironummer:
Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3

új Kéve Församlingsblad
AVSÄNDARE / ÅTERSÄNDNINGSADRESS
UNGERSKA PROTESTANTISKA SAMFUNDET
Vintrosagatan 17 / 1 - S-124 73 BANDHAGEN

B
FÖRENINGSBREV
SVERIGE
Porto betalt
Port payé
P 15
Bandhagen 4

HIÁBAVALÓSÁG HALOTTAI

Összetört ifjú arcok rózsaszirmai,
szétzúzott virágéletek:
fiatal mosolyotokból mi lett?
reménykedéstekből mi lett?
hősiességtekből mi lett?

Meghasadt kristályú szívek,
szétroncsolt tiszavirág-életek:
lúgként maró kínotokból mi lett?
sikolyaitokból mi lett?
könnyetekből, véretekből mi lett?

Hiábavaló volt halálotok...
Ellenetek szavaznak a túlélők,
kik habzsolva és tülekedve,
harácsolva s böfögve élnek!

Elfolyt szemetek nedves fénye,
torzult grimasszá fagyott nevetéstek,
testetek piros palotája
porrá omolt, kifakult csonthalommá,
s elúszik emléketek is
tetőtlen évek csilló magasában,
mert könyörtelen étvágyával
fölfal, fölemészt titeket
mindenestül a burjánozva növő élet...

Csak ifjú orcátok szomorúsága
nem fogyatkozik: mindörökké
ott ragyog a hold fényének fehér havában,
s ott csapong sóhajotok is az őszi szélben,
susog alant a fák közt s fölszáll,
zúg gyermekhangok kórusaként tisztán, távol
a jégmagányú, csillagszikrás mindenségben.

Sulyok Vince

Mint a máglya, úgy lángolt fel a forradalom

Lapszámunk 1956-os fényképeit Faludy György, Tatár Mária és Pálóczi-Horváth György TRAGÖDIE EINES VOLKES (Egy nép tragédiája) című, 1957-ben a bécsi Europa-Verlag kiadásában megjelent könyvéből vettük át.

Negyven éve nagyrészt svéd állami támogatásból élő magyar lelkigondozói szolgálatunknak minden jel szerint fokozatosan önfenntartóvá kell válnia.

Eddig a „lelkigondozás" vagy „egyházfenntartás" címen befizetett pénzt úgy tekintettük, mint egy-egy személy vagy család tagdíját, bár többször hangoztattuk: egyházunkban nincs tagdíj. Miért kellett mégis tagdíjnak tekintenünk híveink adományát? Mert az állami támogatást adó hivatal híveinket tagoknak (*medlemmar*), hozzájárulásukat tagdíjnak (*medlemsavgift*) nevezi, s feltételezi, hogy a tagdíj egy előre megszabott összeg, amit mindenki rendszeresen befizet.

Az állami támogatásnak kb. kétharmadát lelkigondozói szolgálatra, azaz istentiszteletek tartása, keresztelő, esketés, temetés stb. céljából történő utazásra, helyiségek bérlésére, gyülekezeti otthonunk fenntartására, egyházi rendezvényekre, kb. egyharmadát pedig gyülekezeti lapunk kiadására és szétküldésére fordítjuk.

Híveink befizetett adományaiból és a perselypénzből a fenti költségeknek eddig kb. negyedrészét fedeztük, a többit szeretetszolgálati célokra fordítottuk. Ilyen célokra, azaz anyagi segélynyújtásra, az állami támogatásból semmit sem juttathatunk!

Befizetőlapunkon továbbra is az egyházfenntartás, a lapkiadás, valamint a szeretetszolgálat tételei szerepelnek. Hangsúlyozva, hogy az adományok *önkéntesek*, most első ízben megjelöljük azokat az *irányösszegeket,* amelyek befizetése esetén jelentős lépést tennénk rövidesen amúgy is szükségessé váló önállóságunk felé.

*Irányösszeg **egyedülállónak** egy évre:*
Egyházfenntartás: 80 kr
Lapkiadás: 40 kr
Szeretetszolgálat: 30 kr
Összesen: 150 kr

*Irányösszeg **családnak** egy évre:*
Egyházfenntartás: 130 kr
Lapkiadás: 70 kr
Szeretetszolgálat: 50 kr
Összesen: 250 kr

MOORE MPS 811

POSTGIROT SVERIGE
Meddelande till betalningsmottagaren

INBETALNING/GIRERING A

PKS: OCR/Kod 1
PKM: 2 • Konto • Avg • Bel •

Till postgirokonto nr
60 20 47 - 3

Avgift

Kassastämpel

Betalningsmottagare (endast namn)
UNGERSKA PROTESTANTISKA SAMFUNDET I SVERIGE

Egyházfenntartás 1996-ra: ..... kr

Lapkiadás céljára: ..... kr

Szeretetszolgálat céljára: ..... kr

ÖSSZESEN: ..... kr

Támogatását előre is hálásan köszönjük.

Avsändare (namn och postadress)

Eget kontonr vid girering

Svenska kronor | öre

I DETTA FÄLT FÅR ANTECKNINGAR INTE GÖRAS - RESERVERAT FÖR POSTGIROT

BI 2021.04 S (okt 90) 46233 96.03 MOORE

#00#